OPUS
Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi
International Journal of Society Researches

ISSN:2528-9527
E-ISSN : 2528-9535
Yıl *Year* : 9
Cilt *Volume*:13
Sayı *Issue* :19
Eylül *September* 2019
Makalenin Geliş Tarihi *Received Date*:23/07/2019
Makalenin Kabul Tarihi *Accepted Date*: 20/09/2019

Gelin Kaynana Çatışması Üzerine Sosyolojik Bir Analiz[1]

DOI: 10.26466/opus.595849

*

Özlem Altunsu Sönmez*

* Dr. Öğr.Üyesi, Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Selçuklu/ Konya / Türkiye
E-Posta: ozlemaltunsu@gmail.com **ORCID:** 0000-0002-6553-5351

Öz

Gelin-kaynana çatışması, esas olarak, ataerkil ailedeki kadınların, kadına verilen konumu paylaşamamasından kaynaklamaktadır. Bu çatışmayı sadece iki kadını ilgilendiren bir sorunmuş gibi ele alarak, basit bir kıskançlık olarak tanımlamak ve sorunu ataerkil toplumlarda erkek üzerinden kazanılan güç ilişkilerinden ayrı düşünmek oldukça sığ bir bakış açısı olur. Çatışmanın nesnesi erkek olarak görünse de sorunun temeli ailedeki bu güç ilişkilerinde aranmalıdır. Ayrıca bu çatışma, erkeği ve sonrasında tüm aileyi ilgilendiren bir duruma gelerek evliliklerin sonlanmasına bile neden olabilmektedir. Gelin-kaynana çatışmasını derinlemesine anlayabilmek amacı ile bu nitel araştırma Konya'da ikamet eden 119 evli kadın ile Eylül-Kasım 2018 tarihleri arasında görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sırasında katılımcıların tamamı "gelin" olarak ele alınmış ve kayınvalideleri ile olan ilişkileri değerlendirilmiştir. Çalışmada, demografik sorular, kayınvalideleri ile ilişkilerinde yaşadıkları sorunlar, onların varsa sevdikleri ve sevmedikleri özelliklerinin neler olduğu ve böyle bir çatışmanın varlığı ve sebepleri konusunda ne düşündükleri hakkında sorular sorulmuştur. Ayrıca gelin-kaynana arasındaki ilişkinin değişip değişmediğini tespit etmek amacı ile kadınlar üç kuşağa ayrılarak incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların çoğunluğu gelin-kaynana ilişkilerini kötü olarak tanımlamaktadır. Bu durum en çok ikinci kuşakta görülmektedir. Birinci kuşak (en yaşlı kuşak) en fazla itaat eden kuşak iken ilişkilerin nispeten iyi olduğu kuşak ise üçüncü kuşak olmuştur. Gelinlerin kayınvalideler karşısında güç kazanmaya başladığı bu çalışmanın bir diğer bulgusudur. Sorunun temeli olarak en çok "aynı evde yaşamak" ve "kayınvalidelerin her şeye karışması" belirtilmiştir. Kayınvalidelerin sevilmeyen özellikleri sevilenlerden çok daha fazladır ve "her şeye karışan" ve "cimri olan" kayınvalide özellikleri sevilmeyen tam tersi ise sevilen özelliklerin belirleyicisidir.

Anahtar Kelimeler: *Gelin-Kaynana, Çatışma, İktidar İlişkileri*

[1] *Bu çalışma 13-15 Haziran 2019 tarihleri arasında Ankara'da gerçekleşen VI. Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Akademik Çalışmalar Sempozyumu'da sözlü bildiri olarak sunulmuştur.*

OPUS
Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi
International Journal of Society Researches

ISSN:2528-9527
E-ISSN : 2528-9535
Yıl *Year* : 9
Cilt *Volume*:13
Sayı *Issue* :19
Eylül *September* 2019
Makalenin Geliş Tarihi *Received Date*:23/07/2019
Makalenin Kabul Tarihi *Accepted Date*: 20/09/2019

A Sociological Analysis on the Daughter in Law-Mother-in-Law Conflict

*

Abstract

The struggle between daughter-in-law and mother-in-law is fundamentally the inability of sharing the position given to the women in the patriarchal family. Considering this struggle is only between these two women and defining it as a simple jealousy and separating it from the power relationships in patriarchal societies, would be a very shallow view point. Even if the object of the struggle is a man, the solution of the struggle could only be find in these power relationships in the family. This struggle, even could become object of interest for all family members and even can cause the end of the marriages. This qualitative study to understand and analyze the daughter-mother in law struggle has been done by making in-depth interviews with 119 married women living in Konya between September-November 2018. All the participants were defined and analyzed by being a "daughter-in-law" and their relationship with their mother-in-laws. In this study, demographic questions, their experiences of the problems with their mother-in-laws, hated and liked characteristics of their mother-in-laws, and their views about the struggle between daughter-mother-in-law were asked. In addition, three generations of women were analyzed to understand if the relationship has been changed. According to the research results, most of the women define their daughter-mother-in-law relationship as "bad". This situation is most seen in the second generation. While the first generation (the oldest generation) is the most subservient while the third generation relatively have a better relationship with their mother-in-laws. Another conclusion is that daugter-in-laws have started to gain power against mother-in-laws. As the core of the problem "living in the same house" and the "intervening of the mother-in-law in to everything" were mentioned by the participants. The hated properties of mother-in-laws are far greater than liked properties. "Intervening to everything" and "closefisted" properties of mother-in-laws are determinants of hated properties their reverse are determinant of liked properties.

Keywords: *Daughter-in-Law Mother-in-Law, Conflict, Power Relationships*

Giriş

Gelin kaynana çatışması tüm dünyada görülen ve oldukça eskilere dayanan bir olgu olarak karşımıza çıkmakta ve ilk örneğini Yunan mitolojisinde tanrıça Afrodit ile gelini Psike arasındaki ilişki de göstermektedir. Sonrasında ise en eğitimlisinden eğitimsizine, kentlisinden köylüsüne, en hoşgörülüsünden en tahammülsüzüne kadar neredeyse kayınvalidesi ile problem yaşamayan geline rastlanılmamaktadır. Bu sorun bazen hem gelin hem kaynanadan kaynaklı olabildiği gibi bazen de yalnızca birinden kaynaklı olabilmektedir. Gelin ve kaynana; sonradan gelinin aileye katılımı ile gerçekleşen bir akrabalık ve aslında oldukça yakın bir akrabalık biçimini içermektedir. Ana-kız gibi olmak üzere kurgulanan bu ilişki beraberinde birçok sorunu da getirmiş ve gelin-kaynana çatışmasına dönüşecek boyuta kadar da ilerlemiştir. Bu çatışmayı yaratan, aslında iki kadının bir erkek üzerinden gelişen akrabalık ilişkilerindeki iktidar mücadelesi olabilmektedir. Ataerkil dünyada şekillen bu güç ilişkisi, kadınların erkek üzerinden iktidar kazanmalarına sebep olmaktadır. Bu noktada, kaynana iktidarını kaybetmemek ya da hemen devretmemek üzerine direnç gösterirken gelinler ise yeni gelen ve genç olmanın dinamizmi ile ve çoğunlukla da çocuk sahibi özellikle de erkek çocuk sahibi olarak kazandıkları ve aslında eşleri üzerinden elde ettikleri bu gücü daha da pekiştirerek direnç gösterirler. Toplumsal yaşamda kadınlar konumlarını; önce babaları, sonra kocaları ve en sonunda da erkek çocukları üzerinden elde etmektedirler. Bu nedenle gelin kaynana çatışmasının en önemli nedenini aslında ataerkil sistemde yaşanan iktidar çatışmasında ve kadınların konumlarında aramak gereklidir.

Evlenmek bir kadın için bir başka aileye gelin gitmek, onların soyadlarını taşımak, nüfuslarına geçmek gibi anlamlar taşıdığı için önceleri gelin kaynana arası ilişkilerde kaynanalar güçlü olan taraftır. Ancak değişen koşullar, birlikte yaşamanın azalması, evliliklerin görücü usulü ile ya da daha çok kaynana seçimi ile yapılmasının azalması, gelinlerin çalışıyor olması gibi nedenler ve oğlunu ve özellikle torunlarını daha çok görebilmek için gelinle iyi geçinme çabası halinde olma artık kayınvalidelerin güç kaybettiklerinin göstergesidir. Bu nedenle "zaman gelinlerin zamanı" gibi tanımlamalarda bulunmak mümkün hale gelmiştir. Bu bağlamda gelin

kaynana çatışmasının neden var olduğu, kimden kaynaklandığı ya da aralarındaki çatışmanın nedenleri ve boyutunu ortaya koyabilmek bu çalışmanın öncelikli amacını oluştururken; değişim ve dönüşümlerin tespiti içinde kuşaklar arası değerlendirmeler yapmak gerekli görülmüştür.

Gelin Kaynana İlişkisi

Ailenin kısaca akrabalık bağlarıyla doğrudan birbirine bağlanmış olan ve yetişkin üyelerinin, çocukların bakımından sorumlu olduğu bir grup insandan oluştuğunu söyleyebilmek mümkündür. Akrabalık bağları evlilik veya kan bağları yoluyla (anneler, babalar, çocuklar, büyük anne ve babalar gibi) oluşturulmuştur (Giddens, 2010, s.148). Ülkemizde evlilik yoluyla edinilen bu akrabalık ilişkileri oldukça önemlidir. Ataerkil toplumların bir gerekliliği olarak ortaya çıkan evlilik, kadınlar içinse daha derin anlamlar içermektedir. Çünkü kadının konumu erkeğin toplumsal sınıfına göre belirlenmekte ve kadın bunun üzerinden bir kimlik kazanabilmektedir. Kadının bu yeni soy grubunda kabul görebilmesi, onun öncelikle kayınvalidesi ile olan uyumlu ilişkisi ile ilgilidir (Kaya, 2019, s.185). Ayrıca, toplumsal normlar cinsiyet rolleri ile de beslenir ve bireysel deneyimlerle de beraber kadınların evlilik ile edindiği rollerin anlamlarını etkiler hale gelir. Bu da kendini çoğunlukla aile içi ilişkilerde gösterirken özel olarak da gelin-kayınvalide, damat-kayınpeder, kayınbirader-damat veya gelin-görümce gibi ilişkileri etkilemektedir (Demir ve Nam, 2019, s.69). Gelinler kendi eşleri ve onların ailesi ile evlilik yolu ile kurdukları bu ilişkide; bazen kaynanalar tarafından sonradan gelip oğulları ile ilişkilerini bozan, otoritelerini sarsan kişiler olarak da görülebilmektedirler.

Türk aile yapısı artık daha çok çekirdek aile olarak görülse de aslında akrabalık ilişkilerinin yoğun olarak yaşanması sonucunda bağların kopmadığı ve geniş aile özelliklerinin de beraberinde görülebildiği bilinmektedir. Evlenirken gençlere "sadece eşinle değil ailesi ile de evleniyorsun" gibi öğütler de verilir. Bu nedenle sadece eşlerin değil ailelerin de anlaşması oldukça önemli hale gelir. Hatta bu ilişki içinde eşlerin ailesi ile iyi geçinmek belirleyici bir unsur olur. Bu nedenle gelinler için eşlerinin anneleri ile olan ilişkileri çok daha önemli bir hal almaktadır. Delaney (2018, s.219) bu durumu ailedeki sorunların genellikle gelin-kaynana anlaşmazlığına bağlı olarak ortaya çıkması ile ifade eder. Anne-oğul arasındaki

güçlü bağ yeni gelinle zayıflayabilmekte ve birtakım kıskançlıklara sebep de olabilmektedir. Yeni gelin bir yandan kayınvalidenin iş yükünü hafifleterek gezmesi, oturmasına imkân vererek yaşlılığın nimetlerinden yararlanmasını sağlarken bazen de oğlu üzerindeki kontrolü kaybetme korkusuna sebebiyet verebilmektedir.

Evlilik Türkiye'de geleneksel ailenin devamlılığı için de bir ön koşuldur ve bu koşul ataerkil sistemin devamlılığını da sağlamaktadır. Geleneksel yapıdaki anne-baba-çocuk arasındaki bağlar çok kuvvetlidir ve erkeğin bu sadakatinin öncelikle anne-baba ve çocuklarına karşı olması beklenir (White, 1999, s.65). Bu noktada gelinler ikincil bir konumda kalmakta ve kadın bu bağlamda ataerkil kodlar içinde ikincil yerini korumaya devam etmektedir.

Ülkemizde halen kayınvalidelerin geleneksel bir biçimde görücü usulü ile kız istemeye gitmesi giderek azalmakla birlikte halen görülen bir durumdur. Bu durum aileye gelin almak adına yapılmakla beraber gelinlerden asıl beklenilen ise yeni aileye uyum göstermeleridir. Kız alınıp verilirken oğlan almak vermek gibi bir tanımlama yoktur ve bu nedenle de gelinlerden beklenilen bu uyum gösterme özelliği damatlardan beklenilen bir özellik olmamaktadır. Ataerkil sistemde alınıp verilmeyen, soyadlarını değiştirmek zorunda kalmayan erkekler kendilerini uyum göstermek zorunluluğunda da hissetmezler. Oysaki eşinin ailesi tarafından seçilen gelin, daha sonra seçen konumuna geçerek sistemin devamlılığın da önemli bir rol oynayacaktır (Yakalı-Çamoğlu 2017, s.36-37). Bu durum en gelenekselinden en modernine kadar tüm toplum içinde kendini göstermektedir ve ataerkil sistemin kodlarını ve söylemini de ciddi biçimde sağlamlaştırmaktadır. Gelin, kaynana olduğunda ki rol modelin nasıl olması gerektiği konusunda oldukça bilgilenmiştir ve bunu sürdürme eğilimi de gösterecektir.

Gelinler kaynana olduktan sonra; gelinken kayınvalidesi ile yaşadığı sıkıntıların benzerini kendi gelinleri ile yaşamaktadırlar. Toplumun gözle görünmeyen normları tarafından şekillenen bu ilişki neredeyse tüm gelin ve kaynanalar arasında da görülmektedir. Günümüzde nispeten daha iyi bir konuma gelse de bu çatışma; eğitim düzeyi, yaşanan yer, kır-kent farkı, gelinin ve kaynananın çalışıp çalışmaması gibi değişkenlere göre farklılık gösterebildiği gibi (Ersöz, 2010, s.177), bazen hiçbir değişkene bakılmaksızın aynı sertlikte devam da ettiği görülür. Bu bağlamda; bu konuda ki

önyargıların, ön kabullerin henüz ciddi bir biçimde yok olmadığını söylemek de yanlış olmayacaktır. Anne-kız gibi olması beklenen ilişki de çoğunlukla kaynanalar, gelinler tarafından asla anne gibi görülmemekte; kaynanalar da gelinlerini kendi kızları ile bir tutmamaktadırlar. "Eloğlu", "elkızı" gibi tanımlamalar süreci pekiştirerek işin içinden çıkılmasını daha da zor bir hale getirmektedir.

Gelin Kaynana Çatışması

Gelin kaynana arasındaki ilk anlaşmazlığın dört bin yıllık bir geçmişi olduğu, yapılan arkeolojik kazılarla ortaya çıkarılmıştır. Çivi yazısı bir tablette genç bir kadının, kendinden binlerce kilometre uzaklıktaki eşine "Gel beni bu annenden kurtar, yoksa öleceğim" dediği görülmüştür (İspirli, 2004, s.19). Gelin kaynana arasındaki çatışma bazen ailelerdeki geçimsizliğin en önemli nedeni olarak da karşımıza çıkabilir. Hatta bu yüzden evliliklerde kavga, huzursuzluk ve hatta boşanmalara rastlanılmaktadır. Bu süreçte erkek, arada kalan olarak en fazla sıkıntıya maruz kalabilmektedir (Çalışkan, 2003, s.114-15). Şöyle ki bir taraftan onu dünyaya getiren, büyüten annesi diğer taraftan hayatını birleştirdiği, çocuklarının da annesi ve eşi olan sevdiği iki kadın arasında sıkışıp kalabilir.

Ana-oğul arasındaki ilişki, baba-oğul arasındaki ilişkiden daha yakındır. Bu sıcak ve yakın ilişkinin temelinde, kadının erkek evlat doğurarak kocasının evindeki yerini sağlamlaştırırken aynı zamanda yaşlılığında oğlundan destek görme düşüncesi vardır (Delaney, 2018, s.208). Erkek çocuğu da o yüzden kıymetli ve paylaşılamayan olacaktır. Daha önce hiç sahip olmadığı bir saygınlık kazandıran erkek evlat sahibi olma konumu ise sonrasında başka bir kadınla paylaşılması istenilen bir durum olmayacaktır.

Toplumda gelin kaynana çatışması ciddi bir sorun olarak görülmektedir (Bayer, 2018, s. 229). Bugüne kadar ki duyumlar, yapılan gözlemler, dizi ve filmlerdeki hikâyeler, okunan kitaplar ve hatta atasözleri bile gelin kaynana ilişkisini anlamak ve buradaki çatışmayı görmek adına yeterli olmaktadır. Özellikle geniş aile yapılarında bir arada yaşayan gelin ve kayınvalide ilişkilerinde; kayınvalideler evin ilk sahibi ve otoritesi olarak gücü ellerinde tutarlar. Ancak geleneksel aileden çekirdek aileye dönüşen

aile yapıları sonucunda öncelikle evlerini ayıran gelinler sonrasında kayınvalidelere karşı güç kazanmaya da başlamışlardır. Kayınvalideler sürekli güçlü konumda kişiler olarak artık bu ilişkide yer alamamaktadır. Torununu sık sık görmek isteyen bir kayınvalide veya yaşlandığında gelinin bakımına muhtaç kalan bir kayınvalide güç kaybederken; çocuk doğuran bir gelin de aynı zamanda güç kazanmaya başlar (Yakalı-Çamaoğlu, 2017, s.15). Bu durum iktidarın değişiminin sinyallerini vermeye başlamıştır. Artık gelinler kendi evlerinin tüm sorumluğunu almış ve karışan görüşenleri bulunmaz hale gelmiştir. Beraberinde evliliklerin görücü usulünden anlaşarak evliliğe doğru evrilmesi, erkeğin karısını kendi seçmesi ve kadının çalışma hayatına girmesi ile birlikte gelinlerin güçlerini ciddi olarak arttırdığını söylemek mümkündür. Bu bağlamda devir gelinlerin devri olmuştur demek çok da yanlış bir ifade olmayacaktır. Özellikle de geniş ailelerde çocuk aileye aitken; ayrı evde yaşama sonrası torun sevgisi ve özlemi kayınvalidelerin gücünü daha da kaybetmesine yol açabilir. Bu nedenle kayınvalideler torun bakımı gibi nedenlerle gelinlerle daha iyi bir ilişki kurmak isteyebileceklerdir.

Aile kurumu üzerinde baskı yaratan önemli toplumsal problemlerden biri olarak anılan bu gelin-kaynana çatışması; yalnızca kır değil aynı zamanda kentlerde de karşımıza çıkan bir sorun haline gelmiştir. Bazen bu durum çok ileri boyutlara giderek yuvanın yıkılması ile de neticelenebilir. Bunun temelinde ise çoğunlukla iki kadın arasında kalan erkeği görmek mümkündür (Arslan ve Arslan, 2015, s.676). Bu çatışma için en iyi çözümlerden birisi ise evin ayrılması olabilmektedir. Gelinin ve kaynananın oğlunu kıskanması üzerine meydana gelen çatışma sosyolojik olarak rol ve davranış örüntülerinin karıştırılması olarak ifade edilebilir. Bu duruma özellikle de düşük sosyo-kültürel düzeylerde sıklıkla rastlanılmaktadır. Gelin kocasının sevgi ve ilgisini isterken, kaynana ise yıllarca emek verip büyüttüğü oğlunu elkızına kaptırmak istememektedir. Bu "elkızı" tabiri aslında bu çatışmanın diğer önemli nedenlerinden biridir. Bu şekilde ötelenen ve ikincil görülen gelin aileye yabancılaşabilmektedir. Sonrasındaerkek evlat sahibi olarak da güç kazanmaya başlayınca ona karşı tutum ve davranışlar değişecek ve olumlu hale gelecektir. Erkek evlat sahibi olmak ona aile içinde saygınlık ve güç kazandıracaktır. Tam da bu nedenle gelinler kırsal alanlarda en fazla erkek çocuk sahibi olmayı isterler (Arslan ve Arslan, 2015, s.676-677).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ile Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün 2008-2014 yıllarını kapsayan araştırmalarının sonuçlarından biri de Türkiye'deki 15 yaşından büyük kadınların %8'inin kayınvalidesinden fiziksel şiddet, %21'inin ise duygusal şiddet görmesidir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Hacettepe Üniversitesi, 2014, s.16). Gelin kayınvalide konusu tüm dünyada görülen ve olumsuz değerlendirilen bir durum olarak da karşımıza çıkar. Örneğin; Amerika Birleşik Devletleri'nde karmaşık duygulara sahip olma yeni alınan Cadillac arabanın kayınvalide tarafından uçurumdan aşağıya sürülmesi olarak belirtilen bir durumdur (Shlien, 1962, s.166). Ayrıca; Türk Dil Kurumu (2019) güncel sözlüğe göre "kaynana ağzı", "kaynanalık etmek" gibi ifadeler yine olumsuz anlamlarda kullanılmıştır. "Kaynanalık etmek", damadına gelinine kötü davranmak ve birinin yaşayışına veya davranışına gereğinden çok karışmak gibi anlamlarda kullanılmaktadır.

Gelin kaynana çatışması popüler bir konu olarak her alanda kendini göstermektedir. Gelinim Mutfakta, Gelinim Olur musun? Size Anne Diyebilir miyim? Zuhal Topal'la Yemekteyiz, Anneler ve Gelinler gibi programlar, gelin kaynana çatışmasının oldukça popüler bir konu olarak medya da kendine sıklıkla yer bulmaya başladığının bir göstergesidir. Yapılan programlarda kadınlar evlilik ve ev-içi alanda yer bulabilmekte ve kaynanalar toplum içinde olumsuz gösterilmektedirler. Bu olumsuz yapının atasözlerine, dilin gündelik kullanımına, şarkı sözlerine ve diğer birçok kültür içeriğine yansıdığı görülmektedir (Çelik-Akyol vd, 2019, s.137).

Toplumumuzda gelin kaynana ilişkilerinde idealize edilen; anne-kız gibi olmaktır. Ancak ne medyada temsil ediliş biçemlerinde, ne de gündelik hayatta iyi geçinen gelin-kaynana ilişkisine rastlamak çok zordur (Kaya, 2019, s.185). Gelin kaynana ilişkisi hep soğuk, birbirileri ile anlaşamayan, birbirini sevmeyen, devamlı kavga halinde olan, kaynanaların sevilmediği, gergin, çekişmeli, çatışmalı ve iletişimden uzak ilişkilerdir (Erzöz, 2010; Yılmaz ve Sarı, 2015; Hirik, 2017; Yakalı-Çamaoğlu, 2017; Yazar, 2018). Buna benzer durumlar çoğunlukla atasözleri ile de karşımıza çıkmaktadır. Gelin kaynana arasındaki potansiyel çatışmaya "Gelinin dini yok, kaynananın imanı", "Gelin çiçek (her) dediği gerçek, kaynana yılan (her) dediği yalan", "Kaynana pamuk ipliği olup raftan düşse, gelinin başını yarar", "Kaynana böcü, oğlu cici" atasözleri örnek olarak verilebilir

(Kurt, 1992, s.642-647). Ayrıca "Gelin altın taht getirmiş, çıkmış kendisi oturmuş", "Gelin halı getirir, serer kendi oturur", "Kaldın mı oğul eline, müdara eyle geline", "Üveye etme, özünde bulursun; geline etme, kızında bulursun", "Sarımsağı gelin etmişler, kırk gün kokusu çıkmamış", "Suçu gelin etmişler, kimse güvey girmemiş" atasözleri de bu çatışma da, gelinler üzerine söylenen atasözlerinden birkaçıdır (Yılmaz ve Sarı, 2015, s. 10-13).

Gelin kaynana ilişkisini ele alan atasözleri ve deyimlerde genel olarak "acımasızlık, çaresizlik, feryat, fesatlık, fırsatçılık, geçimsizlik, saygı, şikâyet, kışkırtma vb." konuların çoğunlukla işlendiği de görülür (Alkayış, 2013, s.589). "Bizim gelin bizden kaçar, elebaşını açar", "Canı oynamak istemeyen gelin, yerim dar dermiş", "Cehizli gelinin güveyisi yavaş olur", "Gelin övünür, kaynana dövünür", "Kaynana dinsiz, gelin dilsiz olur" (Hirik, 2017, s.1737). Gelin ve kaynana çatışması pek çok atasözü ile ve olumsuz bir biçimde var olmaya devam ederken bazen el içine karışmak, bir arada yaşamanın zorluğu gibi konular da görülmektedir. Örneğin: "Anasız kız olaydım, ḳaynanasız gelin olaydım", "Dağ dağ üstüne olur da ev ev üstüne olmaz", Evime el girdi, canıma yel girdi, "El kapısı adamı ırbığın bol yerinden ḳor, dar yerinden çıkartır", "Kaynanaların kaynana olduğu zamanda gelin oldum, gelinlerin gelin olduğu zamanda kaynana oldum", "Yidim kaz etinden, osandım lezzetinden" (Alkayış, 2013, s.589). "Yerine düşmeyen gelin yerine yerine, boyuna düşmeyen esvap sürüne sürüne eskir", "Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla", "Oğlan anası kapı arkası, kız anası minder kabası" (Ersöz, 2010, s.17) gibi pek çok atsözünde gelin kaynana çatışması ele alınmaktadır

Gelin kaynana çatışmasının fazlalığına tıpkı, atasözleri, deyimler hikâyelerde olduğu gibi atma türkülerde de rastlanılmaktadır. Nesil çatışması, birbirlerine tahammül edememe, anlayışsızlık, birinin diğerine üstünlük kurma isteği var olan pek çok nedenden yalnızca birkaçıdır (Küçükyıldız, 2017, s.67). Buraya kadar gelin kaynana çatışmasının toplumun her alanında ve her zaman karşımıza çıkan popüler bir sorun olduğu görülmektedir. Buna rağmen yapılan çalışma sayısı ise oldukça azdır. Bu az sayıda çalışmalar ise daha çok atasözleri, romanlar, türküler, maniler üzerine odaklanmıştır. Bu nedenle en önemli akrabalık biçimlerinden biri olan ve ilişkinin yönünün tüm aileyi yakından ilgilendirdiği bu konunun; nicel ve nitel araştırma yöntemleri ile toplumdaki karşılığını bulmak ve

nedenlerini tespit ederek çözüm önerileri düşünmek de önemli hale gelmektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Bugüne kadar gelin kaynana çatışması üzerine söylenenlerin toplumda halen bir karşılığı var mıdır? Ya da sadece bireysel duyumlara mı aittir ve eskilerde mi kalmıştır? Sorunsalından yola çıkan bu nitel araştırma Konya'da yaşayan evli, eşi ölmüş veya boşanmış ve en önemlisi mutlaka bir kayınvalide ilişkisi deneyimlemiş olması şartıyla 119 kadınla, Eylül-Kasım 2018 tarihleri arasında yüz yüze görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Görüşülen kadınların tamamından "gelin" olarak kendi kayınvalideleri ile olan ilişkilerini değerlendirmeleri istenmiştir.

Yaş, eğitim durumu, uzun süre yaşanılan yer, aylık gelir, meslek gibi demografik değişkenlerle gelinlerin kayınvalideleri ile olan ilişkilerinin nasıl olduğu, sorun yaşayıp yaşamadıkları ve bunların nedenleri, kendi kayınvalidelerinde sevdikleri ve sevmedikleri özelliklerin neler olduğu ve gelin kaynana çatışmasının varlığı ve nedenleri konu başlıklarında görüşmeler yapılmıştır. Burada farklılıkları ve benzerlikleri tespit edebilmek amacı ile gelinler üç kuşağa ayrılarak incelenmiş ve ilişkilerde sorun yaşayan ve yaşamayanlar; kaynanaların sevilen-sevilmeyen özellikleri ve gelin kaynana çatışmasının nedenleri üst başlıkları altında birçok temaya ayrılarak analiz yapılmıştır.

Araştırma kapsamında yaş grupları 60 yaş üstü birinci kuşak yani yaşlı kuşak; 40-59 arası ikinci kuşak yani orta kuşak ve 18-39 yaş aralığı da üçüncü kuşak yani genç kuşak olarak belirlenmiştir. Gelin kaynana ilişkisine bakılırken kadınların ilişkilerinde dönemsel olarak bir farklılık olup olmadığının tespitinde kuşak ayrımının belirleyici olacağı düşüncesi ile böyle bir ayrımın yararlı olacağı düşünülmüş ve aralarında karşılaştırma yapma olanağı elde edilmiştir.

Bulgular

Katılımcılar 20 ile 84 yaş aralığındadır ve yaş ortalamaları 45.08 olarak bulunmuştur. Kuşaklara ayırarak baktığımızda 1. Kuşağın yaş ortalaması 65.38, 2. Kuşağın ortalaması 46.71 ve 3. Kuşağın ortalaması da 27.88 olarak

tespit edilmiştir. Aylık gelirleri 500 ile 10000 Türk lirası arasında değişmekte olup ortalaması 2916.86 iken; kişisel gelirleri 0 ile 3500 arasında ve ortalama 413.79 Türk lirasıdır. Kuşaklara göre değerlendirdiğimizde; 1.kuşağın aylık ortalama geliri 2105.17, 2. kuşağın 2896.05 ve 3. kuşağın ise 3574.32 olarak tespit edilerek kuşaklar arasında gelir ortalamasının yaşlı kuşaktan gence doğru arttığı görülmektedir. Aynı durum ortalama kişisel gelirde de karşımıza çıkmakta ve yaşlıdan gence sırası ile 151.67, 276.92 ve 761.18 olarak dağılım göstermektedir. Bu durum genç kuşak kadınlar içinde çalışanların olması nedeniyle aslında beklenilen bir durumdur ve kadınların gelir durumlarında; kuşaklar arası kadınlar lehine bir durumdan bahsedebilmeye olanak sağlamaktadır.

Araştırmaya katılan 119 kadının % 57'si yaşadığı en uzun yer olarak büyükşehir seçeneğini belirtmiştir. % 19.6'sı en uzun süre şehirde yaşamıştır. %18.7'si ilçe ve sadece %4.7'si ise köyde yaşamıştır. Kuşaklara göre baktığımızda ise; tüm kuşaklarda en uzun süre yaşanılan yer büyükşehir olmakla beraber 3. Kuşağa doğru oranın giderek arttığı görülmüştür. Birinci Kuşak %40.6, 2. Kuşak %55.6 ve 3. Kuşak %69 ile en uzun büyükşehirde yaşadıklarını belirtmişlerdir. Buna şehir seçeneğini de eklediğimizde 3. Kuşak %83.3 ile en uzun süre kentte yaşamaktadır. Katılımcıların %42.9'ü ilkokul mezunu, % 12.6'sı ilkokul altı, % 6.7'si ortaokul, %18.5'i lise, %3.4'ü ön lisans, %14.3'ü ise lisans ve %1.7'si ise yüksek lisans mezunu olarak tespit edilmiştir. Yine mesleklerine baktığımızda % 59.7'sinin ev hanımı olduğu görülmektedir. % 5'i, emekli, %1.7'si öğretmen ve geri kalanı 21 farklı meslek grubunda çalışmaktadır. Katılımcıların %89.9'u halen evli, %7.6'sının eşi ölmüş ve %2.5'i de boşanmıştır. Katılımcıların %63.5 gibi büyük çoğunluğu görücü usulü ile evlenirken; %30.8'i anlaşarak geri kalan %6.6'sıda görücü usulü ile anlaşarak, kaçarak ve berdel gibi farklı evlilik biçimlerinde dağılım göstermektedir.

***Tablo 1.** Katılımcıların Kuşaklara Göre Dağılımı*

Kuşak	N	Yüzde
1. kuşak	32	26.9
2. kuşak	45	37.8
3. kuşak	42	35.3

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların % 26.9'unun 1.kuşak; % 37.8'i 2. kuşak; % 35.3'ü ise 3. Kuşak içinde yer aldığı görülmektedir. Bu dağılım birbirine yakın değerler içerdiği için kuşaklar arası sağlıklı bir karşılaştırma yapılabilme imkânı sağlamaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların Kaynana ile İlişkilerine Göre Dağılımı

İlişki	N	Ortalama	N	Ortalama
Çok kötü	26	20.2	50	42.0
Kötü	24	21.8		
Ne iyi ne kötü	36	30.3	36	30.3
İyi	26	21.8	33	27.7
Çok iyi	7	5.9		

Katılımcılardan kayınvalideleri ile ilişkilerini tanımlamaları istenildiğinde; bu ilişkiyi "çok kötü" olarak tanımlayanların oranı %20.2 iken "kötü" olarak tanımlayanlar %21.8 ve "ne iyi ne kötü" diyenler ise %30.3'tür. "İyi" olarak tanımlayanlar % 21.8'i oluştururken, "çok iyi" olanlar sadece % 5.9' da kalmıştır. Burada en yüksek değer "ne iyi ne kötü" seçeneğinde görülürken kötü ve iyiyi grupladığımızda; kadınların %42'sinin kayınvalide ilişkisini "kötü" olarak %27.7'sinin ise ilişkilerini "iyi" olarak tanımladığı görülür. Bu bağlamda ilişkilerin daha çok "kötü" olduğunun tespit edildiğini söylemek yanlış olamayacaktır. İlişki kötüden iyiye doğru azalmaktadır.

Tablo 3. Katılımcıların Kaynana ile İlişkilerinin Kuşağa Göre Dağılımı

İlişki	Kötü	Ne iyi ne kötü	İyi	Toplam
1. kuşak sayı	12	11	9	32
% kuşak içinde	37.5	34.4	28.1	100
2. kuşak sayı	25	12	8	45
% kuşak içinde	55.6	26.7	17.8	100
3. kuşak sayı	13	13	16	42
% kuşak içinde	31.0	31.0	38.1	100

Tablo 2'yi temel alarak ilişkilerin kuşaklar arasında nasıl farklılaştığını iyi, kötü ve ne iyi ne kötü olarak üçe ayırdığımız Tablo 3'de 1. ve 2. Kuşağın kaynana ile ilişkilerini en yüksek oranda "kötü" olarak tanımlarken 3. Kuşağın %38 ile en yüksek "iyi" seçeneğinde tanımladığı görülmektedir.

Bu bize yeni genç kuşağın diğer iki kuşağa kıyasla kayınvalide ile ilişkilerinde bir değişim olduğunu göstermektedir. En dikkat çekici bulgu ise 2. Kuşakta yer almaktadır. 2. Kuşak katılımcıların %55.6 gibi büyük bir oranı ilişkisini kötü olarak tanımlamaktadır. Bu bulgu ikinci kuşağın özel olarak incelenmesi gerekliliğini de göstermektedir. Hem tüm veriler hem de kendi kuşağı içinde katılımcıların yarısından fazlası tarafından, ilişki "kötü" olarak tanımlanmıştır. Ayrıca üçüncü kuşak içinde en yüksek seçeneğin "iyi" ilişkide olması da önemli bir veridir. Buraya kadar nicel veriler ortaya konulmuştur. Bu ilişkilerin nedenlerini irdelemek amacı ile yapılan nitel analiz sonuçlarına ileride yer verilecektir.

Tablo 4: Katılımcıların Kaynana ile İlişkilerinin Yaşa Göre Dağılımı

İlişki	N	Ortalama
Çok kötü	24	47.42
Kötü	26	45.62
Ne iyi ne kötü	36	45.42
İyi	26	44.15
Çok iyi	7	36.86

Katılımcıların ilişkilerinin yaşa göre dağılımına baktığımızda; çok kötü olarak tanımlayanların ortalaması 47.42, kötü olarak tanımlayanların 45.62, ne iyi ne kötü diyenlerin 45.42, iyi cevabını verenler 44.15 ve çok iyi diyenlerin ise 36.86 olduğu görülmüştür. Buradan yaş arttıkça ilişkiyi kötü olarak tanımlayanların arttığı bulgusuna ulaşılmaktadır.

Tablo 5. Katılımcıların Eğitim Durumlarının Kuşağa Göre Dağılımı

Öğrenim	1.kuşak	2. kuşak	3.kuşak
İlkokul ve altı	27	30	9
% kuşak içinde	84.4	66.7	21.4
Ortaokul	30	5	2
% kuşak içinde	3.1	11.1	4.8
Lise	2	7	13
% kuşak içinde	6.3	15.6	31.0
Lisans	2	3	16
% kuşak içinde	6.3	6.7	38.1
Lisansüstü	0	0	2
% kuşak içinde	0.0	0.0	4.8

Katılımcıların eğitim durumlarına da kuşak içinde baktığımızda 1. Kuşak en fazla %84.4 ile ilkokul ve 2. Kuşak yine en fazla %66.7 ile ilkokul ve altında yer alırken, 3. Kuşağın %38.1 ile en fazla üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Lisansüstü eğitim alan iki kişi de 3. Kuşak içinde yer almaktadır. Bu sonuç araştırma kapsamında eğitimin kuşak ilişkilerinde önemli bir fark yaratacağını göstermektedir. Kadınların eğitimlerinde kuşaklar arası bir artış gözlenmiştir. Bu durumda ülkemizde kadınların eğitim ve çalışma hayatındaki koşulların değişimini doğrulayan bir bulgudur.

Tablo 6: Katılımcıların Evlilik Türünün Kuşağa Göre Dağılımı

Öğrenim	1.kuşak	2. kuşak	3.kuşak
Görücü usulü	29	33	11
% kuşak içinde	90.6	73.3	26.2
Anlaşarak	1	7	30
% kuşak içinde	3.1	15.6	71.4
Görücü usulü tanışıp anlaşarak	1	3	1
% kuşak içinde	3.1	6.7	2.4
Diğer	1	2	0
% kuşak içinde	3.1	4.4	0.0

Kadınların evlilik türlerinin de kuşaklar arasında değişeceği varsayılmıştır. Buna göre; 1. Kuşağın %90.6 ile en fazla görücü usulü ile evlendiği görülürken, ikinci kuşağın yine %73.3 ile görücü usulü evlendiği görülmektedir. 3. Kuşak ise en çok %71.4 anlaşarak evlenmiştir.

Burada yukarıdaki eğitim değişkenin bir etkisi de olduğunu söylemek mümkündür. Bu durumun gelin-kaynana ilişiklerini dönüştüren bir unsur olduğunu söylemek de yanlış olmayacaktır. Eğitim ve evlilik türünün değişimi kadınların çalışması, karar alması ve sadece seçilen olması döneminin büyük ölçüde değiştiğini de göstermektedir. Çalışmanın buradan sonraki bölümünde nitel analize yer verilecektir.

Kayınvalide ile sorun yaşayanlar

Türk aile yapısında geleneksel aile kodların halen önemli ölçüde var olduğu görülür. Bazen birlikte yaşamanın devam ettiği, bazen de evde bir aile büyüğünün varlığı az sayılmayacak oranda rastlanılan bir durumdur.

Özellikle bir arada yaşayanlarda; birbirlerini gün boyu gören aile fertleri içinde en fazla çatışma yaşayanlar ise gelin-kaynanalardır. Gelin-kaynananın çoğunlukla birbirlerine bakış açılarının olumsuz olduğu da bilinmektedir (Kaya 2000, s.345). Gelin kaynana ilişkisi bu bölümde kuşaklara ayrılarak incelenecektir.

Birinci kuşak kadınların sorunları: Aynı evde yaşamak

Gelin-kaynana ilişkisinde kazanç azlığı; gelin ve kayınvalidenin bir arada yaşamasını sağlarken, bu durum gelinlerin daha uyumlu ilişkiler kurarak daha az çatışmalarına sebebiyet vermekte ama ilişki ne kadar uyumlu olsa da onları ayrı eve çıkma hayalinden de alı koyamamaktadır (Kaya, 2019, s.196). Çalışma kapsamında birinci kuşakta kayınvalidesi ile sorun yaşadığını belirten kadınların tamamı; sorununun nedenini birlikte yaşamak olarak belirtmiştir. Evlerini bir süre sonra ayıranların ise sorunlarının tamamen ortadan kalktığı görülmüştür. Bu durumun aynı evde yaşamanın birinci kuşak için tüm sorunların üzerinde bir sorun olarak görüldüğü ve yaşanan her sorunun da bu nedene bağlanmasına olanak tanıdığı düşünülmektedir.

M1: "Çok sorun yaşadım. Yıllarca birlikte aynı evde yaşadık. O eve gelin geldiğim günden beri rahat vermedi. Bana karşı örülü duvarları hep vardı." (İlkokul, 63, evli)

M109: "Tabi guzum kaynana nerde olsa sevilmez ama çok da fenaydı evde güzel bişey yencekse beni anneme gezmeye gönderir gibi yapardı benden gizli yerlerdi. Kendi gönlü olup da beni anneme göndermesini de iyilikten sayardık işte." (İlkokul, 64, evli)

M18: "Kaynanamla çok kötü bir ilişkimiz var. Çok sorun yaşadık. Gelin geldim geleli bana bir gün yüzü göstermedi. Çok gaddar biri. Ekmeği, çayı, şekeri sandığa kitlerdi, eşşek gibi de çalıştırırdı." (İlkokul, 63, evli)

M76: "Valla biz evlendikten sonra bizi evden kovdu bizde babamlara gelip orada yaşadık pek fazla sohbetimiz olmadı zaten" (Okur-yazar değil, 62, evli)

M86: "Kaynanama hiç kötü davranmadım, hiç kötü sözüm olmadı ama her hâl kaynana beni hiç sevmedi. Her gün kavga ederdi, kendine göre bir bahane bulup kavga ederdi" (Okur-yazar, 77, evli)

M100:"Sorun yaşadık. Ben biraz bol paçaydım o da idareyle çalışmış gurbette. Mesela tuz bitse bu gelin geleli evin bereketi kalmadı derdi. Ya da çamaşır yıkayacağız eskiden kazan yakılırdı. Çamaşırlar birikip yıkanırdı. Bir kalıp sabunla biraz deterjan bırakıp giderdi. Bende o yokken karyolasının altından deterjanı alıp bütün deterjanı harcardım. (İlkokul, 66, eşi ölmüş)
M112:"Kayınvalidem beni hayattan bezdirmişti, sade o değil eltim anamdan içtiğim sütü burnumdan getirirdi. Bir keresinde evde yemek yapılmış ben her zamanki gibi mutfakta yemek yiyordum. Gençken onlarla hayatta aynı masaya oturamazdım. Meğersem yemekten önce kaç tane et parçası olduğunu saymış. Eksik olduğunu anlayınca bir hışımla içeri girip elindeki süpürge sapıyla beni bi güzel dövmüştü. Fakat vallaha da billaha da ben yememiştim eti. Sonradan öğrendim ki eltimin oğlu yemiş. Bir ay boyunca her tarafım mosmor gezdim." (Okur-yazar değil, 83, eşi-ölmüş)

İkinci Kuşak kadınların sorunları: Aynı evde yaşamak, her şeye karışmak

Kayınvalide ile ilişkilerini büyük çoğunlukla kötü olarak tanımlayan bu kuşak için birkaç farklı neden tespit edilmiştir. "Aynı evde yaşamak" yine ilk ve en önemli neden olarak karşımıza çıkmaktadır.

M57: "Beş sene aynı evde yaşadık kayınvalidem oğullarını hep yanında istedi. Evimizi ayırdığımızda eşime çok tepki gösterdi. İlk oturduğumuz evi görseniz korkarsınız. Affedersiniz hayvan bağlasanız durmaz denilen türden bir yerdi. İki odalı tuvaleti dışarıda üstü çinkolarla kapalı, bir tavanı olmayan, kışın buz gibi yazın sıcak yağmur yağsa tüm yağmur içerdeydi. Biri daha altı aylı biri bir buçuk yaşında iki çocuğumu orda büyüttüm. Aslında o evde oturmayacaktık, kayınvalidemlere yakın apartmanda bir ev tutmuştuk. Evin temizliğini falan yapmıştık. Bizden habersiz anahtarı geri götürüp teslim etmiş. Sonra ilk bahsettiğim evi tutmuş. Diyemedik büyüğümüz olduğu için bir şey. Evden ayrıldığımız için yaptı. Pişman olalım da geri dönelim diye. Kabullendik oturduk. Bunun gibi daha neler neler yaşadık. Şimdi iyiyiz ama yaşananlar unutulmuyor." (İlkokul, 47, evli)
M114: "Kayınvalidem ile birlikte oturuyorduk birkaç yıl ama sonra geçinemedik ayrıldık. Etliye de, sütlüye de karışırdı, kenara çekilip yemeğimi yiyip, suyumu içiyim de otururum demezdi. Çocuklarımın hiç birini şöyle kendi isteğime göre büyütemedim nasıl büyüteceksin dedesi, babaannesi derken… Hadi çocuklarım ya kocam… Kocamla bile arama girerdi ilk zamanlar karı-koca bir gezelim ama

nerde her yere beraber giderdik. Benim diyecek pek çok şeyim var ne sen yazarak bitirebilirsin ne de ben anlatarak bu kadar yeter değil mi?" (İlkokul, 43, evli)

M30: "Çok bağırıyordu bana, çok çalıştırdı, 'kaynanalık yaptı'. Baştan severdi beni sonradan çocuklarım çok oluyo gelin çalışmıyo diye kızmaya başladı. Beş dakka oturtturmazdı çalışacan. Bahçe yapıyorduk. Hayvan yapıyorduk, inek sağıyorduk. Sabah ezanından sonra kalkıyorduk. Sonra eşim çok ilgisizdi kahveden geri gelmezdi kaynanamla kaynatam oğullarından hırsını benden alırlardı. Sekiz yıldan sonra kızım dedenin sorumsuzluğu yüzünden bizi evden kovdular bakamıyoruz biz size dediler" (İlkokul, 53, evli)

İkinci kuşak kadınlar kayınvalidelerinin herşeye karışmasını bir diğer önemli problem olarak görmektedirler. Kayınvalidelerin kendi köşelerinde oturup gelinlere karışmamaları beklenmektedir.

M53: "Sorun yaşadık, çenesi her şeye karışması vardı" (İlkokul, 40, evli)

M82: "Kayınvalidemle aramızda bir şey olmamıştı taki biri ona hakkımda iftira atarak, oğlunu çalacak diyene kadar. Sonra aramız bozuldu. Yalnız şimdi beni çok seviyor ama benim kalbim ona karşı soğudu." (İlkokul, 42, evli)

M113: "Bana çok eziyet çektirdi, hep ben baktım. Evlendim bir sene sonra hastalandı. Beş yıl baktım daha sonra eltim ile dönüşümlü baktık. Onlar daha sonra sahtekârlık yaptı yine biz baktık.. Çok lafı sözü olurdu, karışırdı. O kadar baktığım halde dövmelere bile kalktı. "Eşşek gibi bakacaksınız derdi". (İlkokul, 54, evli)

M101: "Aslında ben kaynanamı çözümleyip onunla anlaşmayı çok isterdim ama gerçekten çözümsüz bir insan. Her şeye karışıyor. O yüzden anlaşmakta çok mümkün olmayan birisi. İlişkilerde sevgi çok önemli kayınvalidem sevgisiz birisi sevmeyi bilmiyor sevildiğini de bilmiyor. O yüzden anlaşabileceğimi de düşünmüyorum zaten." (Ön -lisans, 44, evli)

İkinci kuşak kadınlar için yukarıdakiler dışında başka nedenlerde sorun olarak görülmüştür. Oğluna benzemesi, oğlunu kıskanması bunlardan birkaçıdır.

M52: "Sevmedim, sevmeden gelin gittim, oğlunu sevmedim ki kayınvalideyi sevsem! Aramız iyi değildi çok sorun yaşadık." (İlkokul, 48, eşi-ölmüş)

M98: "Bencil bir kadındı, aynı oğlu gibiydi. Oğlunun ikinci bir versiyonuydu. Evde her şeyi ben yapıyordum.. Kayınvalidem çok tembeldi. Sadece önüne yemek geldiğinde kalkıyordu, kayınpederim teşekkür ediyordu, kayınvalidem suratsız suratsız bakıyordu." (İlkokul, 54, evli)

M22: "Kayınvalidem ile ilişkim fitili ateşlenmiş bir bomba gibidir. Her an patlayacak bir bomba gibi" (Üniversite, 47, evli)

M46: "Oğlu tek çocuğu olduğu için benden kıskandı her zaman resmi bir ilişkimiz vardır, her şeye karışırdı. (Lise, 46, evli)

Üçüncü kuşak kadınlarının sorunları: Biraz ondan, biraz bundan

Araştırma kapsamında 3. genç kuşak kayınvalidesi ile en az sorun yaşayan kuşaktır. Ancak sorun yaşayanlara nedenleri sorulduğunda bu kuşakta sorun çeşitliliği olduğu belirlenmiştir. Bu kuşak için aynı evde yaşama, kıskançlık, her şeye karışma, anlaşamama gibi nedenlerin başı çektiği görülmektedir. Burada eğitim değişkeni sorunların farklılaşmasında belirleyici olmaktadır.

Aynı evde yaşama

M62: "Hiç iyi bir ilişkimiz olmadı. Sürekli sorun çıkaran alttan alta oğlunu işleyen bir kadın vardı karşımda. İlk evlendiğim zamanlar birlikte kalmak zorunda kaldığımız için belki bunun travmasını daha yeni atlatmaya çalışıyoruz". (Üniversite, 36, evli)
M95: "İlk evlendiğim sırada birlikte yaşadık. Bizim cebimizden istiyordu tüm masrafların karşılanmasını, bütün yemeklerde et isterdi. Kendi çok temiz olmasa dahi toz görmek istemezdi. Hiçbir şeyi beğenmez, rencide ederdi". (İlkokul, 37, evli)

Kıskançlık

M28:"Çok sıcak bir ilişkimiz olmadı. Oğlunu benden kıskanıyordu ve kayınvalidemle ilişkimizde mesafeler vardı.. Genelde oğlunu üstün tuttukları için ben dışarıda kalıyordum." (Lise, 24, lise, boşanmış)
M31: "Mesafeli bir ilişkimiz vardı. Sadece oğlunu düşündüğünü düşündüm uzun süre. Kıskançlık vardı, bana karşı bencillik içindeydi" (Lisans, 38, evli)

Herşeye karışması

M66: "Tabi ki sorun yaşadım ama evliliğin ilk iki yılında çok yaşadım. Sonuçta yeni bir aileye giriyorsunuz adapte olmak zor oldu. Yaptığım işi beğenmez her şeye karışırdı. Şuan daha iyiyiz" (Üniversite, 28, evli)

M51: "Hayatımıza çok müdahale ediyor bir yere gitsek ne gerek var diyor. Geçenlerde Ankara'ya arabayla gidelim dedim, kaynanam hiç gerek yok oğlum otobüsle gidin dedi. Millet gelinine nasıl değer veriyor bir de benimkine bak." (Üniversite, 22, evli)

Anlaşamamazlık

M75: "Birbirini tutmayan pek çok saçma sapan davranışlar vardı; çekememezlik olsun, inat olsun, beğenmeme olsun hep bir sorun vardı aramızda (İlkokul, 23, boşanmış)
M90:"Kayınvalidemle sorun yaşıyoruz. Arada yaş farkı olduğu için anlaşamıyoruz yani aramızda pek bi diyalog olmuyo. Konuşmadığı için ara yolu bulamıyoruz (Ortaokul, 22, evli)
M93: "Çok kötü bir şey yok yüzüne bakılmayacak derecede ama arada bu kaynana gelinlik şeyinden mi dolayıdır bi soğukluk var. Kişisel bi sorunumuz yok. Arayıp sormamı gelip gitmemi bekliyorlar, anlaşamıyoruz." (İlkokul, 29, evli)

Gelin-kaynana arasında pek çok nedenden sorun yaşanabildiği ancak üç kuşak için genel değerlendirme yapıldığında "aynı evde yaşamak" ve "her şeye karışmanın" her kuşakta rastlanılan esas problem olduğu görülür.

Kayınvalide ile sorun yaşamayanlar

Kayınvalide ile sorun yaşamanın çok sayıda sebebi olmasının yanı sıra sorun yaşamadığını söyleyenlere de bir başlık altında yer vermenin olumlu ilişkiler kurulabileceğini göstermesi bakımından uygun olacağı düşünülmüştür. Buradaki bulgular da oldukça dikkat çekicidir. Özellikle birinci kuşak kadınların itaatkâr yapısı sorun yaşanmamasını sağlamaktadır. Belki de bu nedenle ikinci kuşak kadınlar arada kalan bir kuşak olarak en fazla sorun yaşayan olmuştur. Bu kuşakla ayrı eve çıkmalar, kadınların çalışmaya başlaması, daha iyi eğitim almaları görülmeye başlamış ve artık başka sorunların da varlığı fark edilmiştir. Üçüncü kuşak ise aslında bir arada yaşamama ve az görüşme nedeniyle iyi ve olumlu ilişkiler kurmakta ve en az sorun yaşayan kuşak olmaktadır. Burada evlilik süresinin de daha az olması henüz sorun yaşanmamasında etkili bir unsur olabilir.

Birinci kuşak kadınlar: Her denileni yapıyorlar, neden sorun yaşasınlar

Bu kuşak kadınların "kayınvalidemin her dediğini yaptım o yüzden sorun yaşamadım" cevabını vermeleri aslında neden sorun yaşanmadığının apaçık bir göstergesi olmaktadır. Bu durumda zaten bir çatışmadan söz etmek mümkün olmayacaktır. Kayınvalidenin gücü ve otoritesi baştan kabul edilmiş ve bu saygı adı altında asla sorgulanmayan bir unsur olarak görülmüştür. Kayınvalide sevilmeyebilir ancak onunla ilişki gerginlik üzerine değil uyum üzerine kurulur.

M54: "Çok iyiydi kaynanam, beş elti gelindik hiç sorun yoktu." (Okur-yazar değil, 84, dul)

M47: "Ben dört görümceli bir eve gittim, başımda bir de kapı gibi kayınvalide ne derlerse onu yapardım, onlarda zıtlaşmazdım asla" (Ortaokul, 75, evli)

M61: "16 sene beraber oturduk, hiç sözünden çıkmadım. O yüzden hiç sorun yaşamadık. Kayın validem işimize karışmazdı. Kötü huyunu söyleyemem ölünün arkasından konuşulmaz kızım. (İlkokul, 62, evli)

M74: "Ufak tefek sorunlar oluyordu elbet ama genelde biz onların dediğini yapıyorduk fazla bir söz sahibi değildik" (İlkokul, 77, dul)

M88: "Sevdük hep onların sözüne gittük hiç anlaşmamazlık olmadı aramızda." (Okur-yazar, 71, dul)

İkinci kuşak kadınlar: Anne-kız gibi olmak

Bu kuşaktaki kadınlarda ilişki daha çok "kötü" tanımlandığı için olumlu örnek az sayıda bulunmaktadır. Anne-kız gibi olmak bu kuşağın belirtiği olumlu ilişki biçimidir. Kadınlardan birinin kayınvalidesi öz teyzesidir ve tokat yemesine rağmen sorun yaşamadığını belirtmiştir. Ancak eğer teyzesi olmasaydı o tokadın aynı şekilde değerlendirilmeyeceği açıktır.

M2: "Ben kayınvalidemle hiçbir sorun yaşamadım. Gelin kaynana çatışması yerine biz daha çok anne kız gibiydik." (Lise, 44, evli)

M8: "Kayınvalidem ve kayınpederim kendi annem ve babam gibi yanımda oldular her zaman. Benim isteklerime değer verdiler. Hiçbir zaman hayır kelimesini duymadım onlardan. Sorun yaşamadım" (Lise, 47, evli)

M 11: "İlişkimiz çok iyi. Anne kız gibi ilişkimiz var." (İlkokul, 40, evli)

M27: "İlişkimiz iyiydi ama vefat etti. Hiç kavgamız olmadı." (İlkokul, 53, evli)

M77 "Ee zaten kayınvalidem teyzemdi, severdim onu tabi o da beni arada yaşadık ama ufak tefek sadece bir keresinde çocuk neden ağlıyor çocuğa bak bende dinlemedim orda bana bir tokat vurmuştu, esaslı kadındı herkes sözüne itibar ederdi" (Okur-yazar değil, 46, evli)
M110: "Kayınvalidemle gerçekten güzel anlaşırız. Bana karşı kötü bir şeyini hiç görmedim Allah razı olsun tek bir huyundan şikâyetçiyim oğlumun her istediğini yapıyor. Çocuk aynı şeyleri bizden de bekliyor." (Lise, 41, evli)

Üçüncü kuşak kadınlar: İzin vermiyorlar, uzak duruyorlar

Kadınlar arasında, sadece 3. Kuşakta yer alanlar; ilişkilerini çoğunlukla "iyi" olarak tanımlamışlardı. Mülakatlar sonrasında bunun nedenlerinin; çoğunun yeni evli olması, kayınvalideyle az görüşmesi ve çocuk bakımında yardım alması sonucu olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Az görüşmek hatta bazen yılda bir kez görüşmek ilişkinin olumlu olmasında elbette etkili olacaktır. Ayrıca bu kuşakta eğitim seviyesinin ve kişisel gelirin artması sonucu gelinlerin kayınvalide otoritesine ciddi bir darbe vurmasına sebep olmuştur. İlişkiyi olumlu hale getiren daha çok saygılı ve anlayışlı olmak ve ilişkinin baştan mesafeli kurulumundan kaynaklı olmaktadır. Gelinler sorun yaşamıyorlar çünkü kendilerine karışılmasına izin vermiyorlar.
M3. "Henüz yeni evliyim. Aramızda net bir sorun yok." (Üniversite, 25, evli)
M15: "Kayınvalidemle iyi anlaşıyoruz şuan için bir problemimiz yok." (Ön-lisans, 23, evli)
M17: "Süper bir ilişkimiz var anne kız gibi. Beni çok anlayışla karşılıyor. Her alanda destek olur." (Üniversite, 26, evli)
M48: "Şuna kadar bir sorun yaşamadım. Samimiyiz birbirimize karşı ikimiz de birbirimize saygı duyuyoruz." (Lise, 20, evli)
M41: "Kayınvalidemle aramız iyi, herkes hak ve hukuku bildiği sürece sorun yok" (Lise, 23, evli)
M96: "2.5 yıldır tanıyorum ve elle tutulur bir sorun yaşamadım. Bunun nedeni ilk başta kurduğumuz olumlu iletişim diye düşünüyorum." (Lise, 21, evli)

Az görmek ilişkiyi düzeltiyor

M106: "Sorun yaşamayız uzağız zaten ama genelde kendine acındırmayı sever her şeyden şikâyet eder." (Üniversite, 39, evli)
M119: "Kayınvalidemi yıl da sadece bir defa görüyorum. Ama o süreçte de hiç ters düşmedik, gayet uyumlu bir ilişkimiz var." (Üniversite, 25, evli)
M83. "Annemden daha fazla anlaşıyorum herhâlde; ya aslında ben kayınvalide görmedim pekte sıkıntımız olmadı iletişimimiz normal düzey de" (İlkokul, 27, evli)

Yardım-bakım

M118: "Anne-kız gibi bir ilişkimiz var. Bana çok yardımcı olur, benim bir işim olduğunda bana yardım eder. En azından bir işim olduğunda çocuklarımı güvenerek bırakabiliyorum." (Lise, 27, evli)

Kayınvalidenin Sevilen Özellikleri

Kayınvalidelerin sevilen özellikleri de olabilir mi acaba diye düşündüren gelin-kaynana ilişkisi, bu başlık altında bir değerlendirme yapılmasına da sebep olmuştur. Gelin ve kaynana manilerinde gelin ve kaynanaların hem birbirlerinden bekledikleri davranışları hem de eleştirdikleri davranışları alay ederek dile getirdiklerini görülür. Beklenen davranışlar gelinler açısından çoğunlukla kaynanaların tatlı söz söylemeleri, işlerine karışmamaları, kayınpederlerine kendilerini şikâyet etmemelerini konularında iken kaynanalar da gelinlerinden işlerine bakmalarını, kaynanalarının işlerine karışmamalarını, vakitli vakitsiz konuşup dırdır etmemelerini, dillerini tutmalarını, her şeye alınmamalarını vb. beklemektedirler (Yazar, 2018, s.840). Araştırma kapsamında gelinler kayınvalidelerinin sevilen özelliklerini aşağıdaki başlıklar doğrultusunda belirtmişlerdir. Ancak en fazla kimsenin işine karışmaması, güler yüzlü tatlı dilli olması ve eli açık olması cimri olmaması, dindar olması cevapları öne çıkmaktadır. Bu durum gelinlerin kayınvalidelerini daha çok kendilerine olan davranışları üzerinden değerlendirdiğini göstermektedir. Bu araştırmanın bulguları da gelin kaynana manilerinde yer alan isteklere benzer şekildedir. Bu başlık altında kuşaklara ayırmadan genel bir değerlendirme yapılmıştır. Gelinler

çoğunlukla tek bir sevilen özellik belirtmişlerdir. Hatta bu özelliği bulabilmek için epey zorlanarak düşünler de olmuştur. Ayrıca özellikle "sevdiğim yok" diye belirtenlerin olması da dikkat çekici bulgular arasındadır.

Kızı gibi görmesi

M11: "Sevdiğim özelliği beni kızı gibi görmesi, kızlarından ayırmaması" (İlkokul, 40, 2.Kuşak, evli)
M99: "Sevdiğim özelliği beni kızı gibi görmesi. Sevmediğim özelliği de gerçekten kızı gibi gördüğü için çok fazla müdahale etmesidir" (Üniversite, 3.Kuşak, evli

Sevdiğim yooook

M14: "Sevdiğim hiçbir özelliği yok" (İlkokul, 42, 2.Kuşak, evli)
M46: "Kayınvalidemle çok sorunlar yaşadık. Eşim evin tek çocuğu olduğu için benden kıskandı her zaman bu yüzden resmi bir ilişkimiz vardır. Sevdiğim bir yönü yok gerçekten" (Lise, 46, 2.Kuşak, evli)
M69:"Sevdiğim huyu (düşündü ve bulamadı)" (Okur-yazar değil, 58, 2.Kuşak, evli)
M87: "İlişkimiz orta derecede. Çok fazla anlaşamayız. Sevdiğim bir huyu yok. (Ortaokul, 45, 2.Kuşak, evli)

Güler yüz-tatlı dil, anlayış

M72: "Kayınvalidemle aram güzeldir. Anlayışlıdır, kuralcı ve despot değildir, güler yüzlü ve yavrum guzum diye hitap eder. Önem verdiğini hissettirir. "(Ön lisans 33, 3.Kuşak, evli)
M79: "Aramız gayet iyi. Güzel sohbet etmesi huyunu seviyorum ayrıca tatlı dilli." (İlkokul, 32 yaş, 3. Kuşak, evli)
M 105: "Hiçbir sorunum yok aramız gayet güzel. Sevdiğim özellikleri çok eğlenceli sıcakkanlı tatlı dilli olması" (Üniversite, 35, 3.Kuşak, evli)
M 28: "Sevdiğim özellikleri beni çok sevmese de tatlı dille hitap ediyordu". (Lise, 24, 3.Kuşak, evli)

Dindar olması

M4: "Sevdiğim huyu dindar olması." (İlkokul, 56 yaş, 2.Kuşak, evli)
M100: "O da derli topluydu bende. Sevdiğim özelliği kayınvalidem ibadetine çok düşkündü çorapsız namaz kılmazdı. Her namazlığının içinde ayrı ayrı çoraplar vardı." (İlkokul, 66, 1.Kuşak, evli)
M73: "Sevdiğim yönleri; çok çenesiz lüzumsuz biri değil, dini değerlere sahip, dedikoducu birisi değil" (İlkokul, 52, 2.Kuşak, evli)
M74. "Sevdiğim yönleri dinine düşkün bir kadındı zaten çok da hatırlamıyorum." (İlkokul, 77, 1.Kuşak, dul)

Eli açık olması, cimri olmaması

M93: "Sevdiğim özelliği eli boldur. Herkesi yedirip içirmek ister." (İlkokul, 29, 3. Kuşak, evli)
M102: Eli açık olması cimri olmaması, halimi hatırımı sorar bir şeyim eksik olduğunda hemen yardımcı olur." (Lise, 20, 1.Kuşak, evli)
M25: "Eve bol yiyecek alır kızmaz bir şeyi istediğim de yapar hiç çekinmem anne gibi davranır." (İlkokul, 20, 3.Kuşak, evli)
M 103: "Ben her huyunu severim eli sıkı değildir. Gittiğimizde zaman döktünüz saçtınız yediniz içtiniz tepkisi olmaz. Çocuklarımı ve eşimi çok sevdiği için bana karşı durmaz." (İlkokul, 5, 2.Kuşak, evli)
M8: "Bir şeyler aldığı zaman bizi hiç unutmaz. Her zaman eksiğimizin olup olmadığını ve durumumuzu sorar. Kayınpederim ise babam gibidir. Bir dediğimi iki ettirmediler, ne dediysem hepsini fazlasıyla yaptılar." (Lise, 47, 2.Kuşak, evli)

Kimsenin işine karışmaması

M81: "Sevdiğim özelliği ise kimsenin işine karışmaması ve saygı göstermesi (Lise, 27, 3.Kuşak, evli)
M67: "Sevdiğim yönü hiçbir şeye karışmaz kendi halindedir." (Ortaokul, 48, 2.Kuşak, evli)
M 12: "Hiçbir şeyime karışmaz, seslenmez."(Lise 26, 3.Kuşak, evli)
M71: "Hiç sorun yaşamadım. Normal seviyeli bir ilişkimiz var öyle can ciğer de değiliz. Sevdiğim özellikleri de her şeye karışayım gibi bir derdi yok fikirlerime önem verir bana danıştığı durumlar olur mesela" (Üniversite, 24, 3.Kuşak, evli)

M83: "En sevdiğim yön kocamla veya kendi çocuklarıyla yaşadığımız sorunlara karışmaması (İlkokul, 27, 3.Kuşak, evli)

Kayınvalidenin Sevilmeyen Özellikleri

Gelin kaynana ilişkilerinde duygusal iletişim oldukça önemli bir hale gelmiş ve kayınvalidelerin baskıcı davranışları iletişimi bozarken sevecen davranışları ise olumlu yönde etkilemiştir (Kaya, 2019, s.198). Araştırma benzer bulgulara ulaşmıştır. Kayınvalidelerin sevilmeyen özellikleri sevdiklerinden çok daha fazladır. Hatta kayınvalidesi ile arasında sorun olmadığını, iyi anlaştığını belirtenlerin bile arada sevmedikleri birkaç özellik saydıkları tespit edilmiştir. Sevilen özelliğin çoğunlukla tek bir özellik olmasına karşın sevilmeyen özellik sorusuna birden fazla cevap verenlerin oldukça yüksek oranda olması da dikkat çekicidir. Sevilen özellikler içinde yer alan "cimri olmaması" ve "her şeye karışmaması" aynı zamanda sevilmeyen özellikler arasında da sayılmıştır. Gelinler kendilerine karışmayan ve cimri olmayan kayınvalideler ile olumlu ve çatışmasız bir ilişki kurabilmektedirler. Ancak burada gelinlerin sevgisinin kayınvalidenin tutumuna bağlı olduğu açıktır. Gelinler özgür biçimde hareket etmek isterken kendilerine karışılmamasını ve aynı zamanda da eli açık olan, kendilerine hediye alan, yedirip içiren kayınvalideleri sevdiklerini belirtmektedirler. Gelinler sevilmeyen özellik sorulduğunda "çaya karşıydı yani çay içilmesine gibi" oldukça ilginç cevaplar da vermişlerdir. Hatta sevilen özellik olan "sessiz sakin olması" sevilmeyen özellik olarak da karşımıza çıkmaktadır. Kayınvalidelerin sadece kayınvalide olması bile sanırım bazı katılımcılar için yeterli sebep olmaktadır.

Sevdiğim yok, Sevmediğim o kadar çok ki

M1: "Küçük yaşta evlendiğim için pek ev işlerinden anlamazdım. Durmadan eşime şikâyette bulunurdu. Vallahi kızım sevdiğim yönlerini bilmem de sevmediğim yönlerini yazsan bitiremezsin." (İlkokul, 63, 1.Kuşak, evli)
M18: "Kaynanamı hiç sevmem, sevdiğim hiçbir yönü de yok." (İlkokul, 63, 3.Kuşak, evli)
M82: "Bana karşı hiç iyi bir kaynana olmadı, sevdiğim yanı yok." (İlkokul, 42, 2.Kuşak, evli)

M59: "Pek anlaşamayız kendisiyle. Hatta hiçbir konuda anlaşamayız. Çok nadir dediğimi kabul eder. Çok sorun yaşarız. İletişim problemimiz var. Sevdiğim yönü yok valla (güldü)" (İlkokul, 45, 2.Kuşak, evli)
M75:"Hep bir sorun vardı aramızda, hiçbir şeyini sevmem." (İlkokul, 23, 3.Kuşak, boşanmış)
M62: "Beni mutlu edecek bir hali yok; ne oğlunu ne beni ne torunlarını seviyor. Hiç sevdiğim yönü yok acıyorum ona. Sevmediğim özellikleri; hayatımda gördüğüm en cahil ve en zavallı insan. İlle benim dediğim olsun diyen anlayışsız, düşüncesiz, görgüsüz, kadın kendisini sevmiyor. Beni sevmemiş çok mu?" (Lise, 36, 3.Kuşak, evli).
M101: "Sevmediğim özelliği saymakla bitmez. Ama en çok sevmediğim özelliği gerçekten sevgisiz olması". (Ön-lisans 44, 2.Kuşak, evli)
M92: "Sevdiğim yooğdu. Çetinidi. Döğğşüyorduk. Seni bi soluk otutturmazdı. İş buludu sana hemen. Yaptığın işi iş saymazdı. Gelin kısmısı yorulur mu dirdi. Ağşam yatınca zabaliyn yeni doğmuş gibi olur dirdi. Cimriydi. İstediğini vermezdi. Mesela evde yiceği falan kilite goyuyordu. Sen istesen yok diyodu." (Okur-yazar, 54, 2.Kuşak, evli)

Her şeye karışması, sözü geçsin istemesi

M3: "Kayınvalidem bazen eski usulleri uygulamaya çalışır. Sürekli bir hâkim olma, her hafta sonu bize gelinecek vs." (Üniversite, 25, 3.Kuşak, evli)
M69: "Sevmediğim huyu çaya karşıydı kendi görmeyince bizim de içmemizi istemezdi. Her şeye karışıp dururdu sevmezdim. Lafı çoktu söyler dinlemezdi bizi hiç." (Okur-yazar değil, 58, 2.Kuşak, evli)
M70: "Sevmediğim huyu kendi bildiğini okuması başkalarının fikrine ihtiyaç duymaması inatçı ve baskın olması" (İlkokul, 41, 2.Kuşak, evli)
M81: "Sevmediğim özelliği kendi kararının her zaman doğru olduğunu savunması başka kararlara açık olmaması (Lise, 27, 3.Kuşak, evli)
M82: "Bazen ne konuştuğunu bilmiyor ve aile içi gidişatımıza karışmaya çalışıyor o canımı çok sıkıyor. Bundan dola çok tartışıyoruz eskisine göre çok azaldı bu ama halen devam ediyor" (İlkokul,42 yaş, 2. Kuşak, evli)

Sinirli olması

M11: "Sevmediğim özelliği de bazen fevri davranması." (İlkokul, 40, 2.Kuşak, evli)
M12: "Sevmediğim özelliği de aniden sinirlenmesi." (Lise, 26, 3.Kuşak, evli)
M20: " Yok yere sinirlenmesini hiç sevmiyordum" (Okur-yazar, 34, 3.Kuşak, evli)

Cimri, pinti olması

M51: "Çok sorun yaşıyoruz. Sevmediğim özelliği çok cimri olması." (Üniversite, 22, 3.Kuşak, evli)
M72: "Maddi konuda eli sıkıdır. Bazen de olayların detayını bilmeden abartıyor." (Ön lisans, 33, 3.Kuşak, evli)
M100:"Cimriliğini sevmezdim. Benim yıkayıp astığım çamaşırları çıkarır tekrardan asardı. Bu özelliğini sevmezdim." (İlkokul, 66, 1.Kuşak, eşi-ölmüş)

İnatçı olması

M23: "Sevmedüğümüz özellikler de ıcık inatçı." (İlkokul, 55, 1.Kuşak, evli)
M48: " Çok inatçı sevdiğim pek bir özelliği yok." (Lise 20, 3.Kuşak, evli)
M55 :"İddia ediyordu bennen" (Okur-yazar değil, 84, 1.Kuşak, eşi-ölmüş)

Her şeyi abartması

M83:"Sevmediğim yönü her olayda çok abartıyor ve kayınbabamla sıkıntılı olduğu zaman bize yansıtabiliyor. (İlkokul, 27, 3.Kuşak, evli)
M85: "En sevmediğim her şeyi biraz fazla biliyor." (Lise, 30, 3.Kuşak, evli)
M15: "Sevmediğim özelliği de her şeyi abartması." (Ön lisans, 23, 3.Kuşak, evli)
M93: "Çok abartıyor en ufak bi şeyi. Bide küçük kızına çok düşkün." (İlkokul, 29, 3.Kuşak, evli)

Soğuk mesafeli olması

M87: "İlişkimiz orta derecede. Çok fazla anlaşamayız. Sevmediğim huyu, bana, kendi öz oğluna ve torunlarına öz evlatları gibi yaklaşmaz." (Ortaokul, 45 yaş, 2.Kuşak, evli)
M73: "Sevmediğim yönleri; derdini paylaşmaz nasılsın iyi misin diye sormaz (İlkokul, 52 yaş, 2.Kuşak, evli)
M104: "İyi geçinirse çenesi çok olmazsa severiz çenesi çok olursa sevmeyiz yumuşu çok buyurursa sevilmez. Pek kötü huyu yok iyi huylu ama biraz çok konuşuyor" (İlkokul, 41 yaş, 2.Kuşak, evli)

Gelin-Kaynana Çatışma Nedenleri

Gelin kaynana çatışmasının nedenleri üzerine düşünen-yazan herkes bu çatışmanın her an patlamaya hazır bir bomba gibi olduğunu bilmektedir. Aralarında ki ilişki pamuk ipliğine bağlı gibidir. Kaya (2019, s.197) çalışmasında gelin kaynana çatışmasının en önemli nedeninin müdahaleci kayınvalideler olduğunu belirtmiştir. Kayınvalide otoritesi, ayrı evde yaşasa dahi kayınvalidenin temizlik ve çocuk bakımı gibi konulara dahil olmayı istemesi sorun çıkmasının başlıca sebebidir. Bazen bu durum oğul/eş paylaşılamaması olarak, iki tarafında kıskançlık sonrası güç ve otoritesini ispat isteğinden de kaynaklanabilir (Yazar, 2018, s.830). Bu çatışma aradaki nesil farkından dolayı artıyor olabileceği gibi (yeme-içme, ev işi, giyim-kuşam ve süslenme vs.) yıllarca birlikte aynı evde kalmalarından da kaynaklanabilir. Ayrıca emek emek büyük fedakârlıklarla büyüttüğü oğlunu elkızına kaptırmak fikrinin olumsuz etkileri, gelinin de kaynananın da evin hâkimi olmayı istemesi, gelinin kendine ait bir evde kendi zevklerine göre yaşamak istemesi bu çatışmanın arkasında var olduğu düşünülen nedenler arasındadır (Kaya, 2000, s.345). Buraya kadar yazılanlar aslında aynı evde yaşamanın, kayınvalidelerin her şeye karışmalarının ve ataerkil kodların baskınlığının bu çatışmada önemli belirleyiciler olduğunu göstermektedir.

Gelin-kaynana arasında ki çatışma birçok esere roman, film, hikâye, atasözleri deyimler ve manilere de konu olmuştur. Gelin kaynana manilerindeki alay etme nedenlerinin incelendiği bir çalışma aslında gelin kaynana arasındaki güç ilişkisinin çatışmanın temel nedeni olduğunu gösterir

niteliktedir. Her iki tarafta karşılıklı olarak otoritesini kabul ettirmek ister. Bu manilerde başlıca alay etme nedenleri gelinler için; kaynanalarına gücün ve üstünlüğün kendilerinde olduğunu; oğullarının artık kendilerini sevdiğini, oğullarının kendilerinin sözünden çıkmadığını, kaynananın ikinci plana atıldığını, istediği zaman kocasını alıp gidebileceğini dile getirmektir. Öte yandan kaynanalar ise üstünlüğün ve gücün kendilerinde olduğunu; gelinleri istedikleri zaman evden kovabilecek, oğullarına dövdürtebilecek, istedikleri zaman onların eksikliklerinden faydalanıp başka gelin alabilecek vasıfların kendilerinde olduğunu söyleyerek göstermek istemelerinde görülmektedir (Yazar, 2018, s.837). Bu bağlamda buraya kadar yapılan az sayıda da olsa gelin kaynana çalışmasında dikkat çekici unsurlar; aradaki güç ilişkisi, otorite ispatı, gücün asla kaybedilmek istenmemesi üzerine kurulan kıskançlık, her şeye karışma, paylaşamama gibi nedenlerde görülür.

Gelin kaynana arasındaki çatışma nedenlerine gelinler açısından bakan bu çalışma kapsamında ise alan yazına benzer sonuçlar olduğu görülmektedir. Gelinler, gelin-kaynana arasındaki çatışma nedeni olarak en fazla %38.7 ile oğullarını paylaşamamaları cevabını vermişlerdir. Diğer nedenler, %10.9 anlaşamamaları, %8.4 kaynanaların her şeye hâkim olmak istemesi, %7.6 önyargılı olma, %5.9 her ikisinin de kendi dediğinin olmasını istemesi, %5 gelinlerin dik başlı olması,% 5 kendi yaşadıklarını gelinlerine de yaşatmak istemeleri ve %5 iki tarafında birbirini düşman görmesidir.

Oğullarını paylaşamama/gelinden kıskanma

M1: "Eve ilk geldiğim gün bile önyargıyla yaklaştı, hiç de sevemedi. Oğluyla arasını bozmaya çalışıyormuşum öyle der durur." (İlkokul, 63, 1.Kuşak, evli)
M14:"Bence oğullarını kıskandıkları, paylaşamadıkları için. Oğlunun parasını gelin yiyor diye düşündükleri için. Gelinler ise bir ses çıkarmıyor iki ses çıkarmıyor sonunda patlıyor." (İlkokul, 42, 2.Kuşak, evli)
M19: "Benceee oğlunu paylaşmak istemiyor, bir türlü kabullenemiyor oğlunun hayatına başka kadının girmesine." (İlkokul, 43, 2.Kuşak, evli)
M31: "Bence ataerkil bir toplum olduğundan anneler oğullarından, babalarından eşlerinden göremediği ilgiyi sevgiyi beklemeleri ve oğullarını bu yüzden hayatlarının merkezine oturtmaları yüzünden gelin kaynana çatışması var. Anneler

oğullarını başka bir kadınla paylaşmak istemiyorlar." (Üniversite, 38, 3.Kuşak, evli)
M59: "Dışardan gelin geldiği zaman kaynana kendinin öneminin bittiğini düşünüyor, kıskançlık devreye giriyor, çatışma, huzursuzluk baş gösteriyor. Şahsen bende öyle oldu." (İlkokul, 45, 2.Kuşak, evli)
M95: "Oğullarına çok düşkün olmasından kaynaklanıyor bence bu. Kendileri gibi bakamayacaklarını düşünüyorlar. Ya da başka bir kadını sevmeleri onunla olmalarını kıskanıyorlardır." (İlkokul, 37, 3.Kuşak, evli)

Her şeye karışma hâkim olmayı isteme

M2: "Büyükler hiçbir zaman çocuklarının büyüdüğünü anlayamadılar. Onlara göre biz bazı şeyleri ya eksik yapıyoruz ya da yapamıyoruz. Hala her şeye hâkim olmak istiyorlar. Her ailenin bir düzeni olduğunu ve bazı şeylerin eskisi gibi olmadığını unutuyorlar." (Lise, 44, 2.Kuşak, evli)
M6: "İnsanlar durması gerektiği yeri bilmiyor. Hayatlarına müdahale etmeseler sorunlar da yaşanmaz." (Yüksek-lisans, 34, 3.Kuşak, evli)
M51:"Çünkü kaynana sürekli en doğru bilginin kendisi olduğunu düşünüyor. Biraz yaşından mı kaynaklanıyor yoksa kıskançlığından mı bilmiyorum. Oğlunu o kadar çok seviyor ki senin oğlunu onun kadar çok sevme ihtimalinin olduğunu düşünmüyor. Mesela ben bir gömlek ütülersem o daha iyi ütüleyeceğini düşünüyor ya da ben yemek yaparken karabiber koyma benim oğlum sevmez diyor. Çocuklarını paylaşamıyorlar." (Üniversite, 22, 3.Kuşak, evli)

Büyük büyüklüğünü küçük küçüklüğünü bilemediği için

M20: "Gelin ya gelinliğini bilmemiştir, ya da kaynana kaynanalığını yapamamıştır. Önce eskiden köy yaşantısında olduğu gibi bir gelin kaynanadan önce kalkmalıdır sabah, onların kahvaltısını hazırlamalı, temizliğini yapmalı. Onlar kalktığında çayını sofrasını hazır bulmalı ondan sonra herkes işine gider. Mesela kaynana çalışırken gelin oturup çayını yudumlarsa ben olsam ben de kızarım." (Okur-yazar,34, 3.Kuşak, evli)

M88: "Biz öyle şiy bilmeyiz, gelinler bizim yanımızda değerlüdür. Böyükler böyüklüğünü bilmiyo güccükler güccüklüğünü bilmiyo o yüzden de evde huzursuzluk oluyo." (Okur-yazar, 71, 1.Kuşak, dul)

Anlaşamadıkları için

M24: "Anlaşamadıklarından. Kaynana baskın çıkarsa gelin de onun dediğini yapmazsa nolacak kavga çıkacak. (Lise, 38, 3.Kuşak, evli)
M25: "Ee birlikte yani önceden bi ilişkileri olmadığı için birbirine yabancı olduğu için anlaşamazlar." (İlkokul, 20, 3. Kuşak, evli
M30: "Aslında yani iyi kaynanalar, iyi gelinler, iyi anlaşanlar, anne kız gibi anlaşanları var ama kaynana kaynana adı üstünde gelin de elkızı adı üstünde o yüzden gelin kaynana atışması olur. (İlkokul, 53, 2.kuşak evli)

Gelin de kaynana da benim dediğim olsun dediği için
M28: "Eski nesle göre onlar hep kendi dedikleri olsun istiyorlar. Gelinler ise kendi isteklerini olmasını istiyor, kayınvalidelerinin dediklerini yapmak istemiyorlar" (Lise, 24, 3.Kuşak, boşanmış).
M69: "Gelin kaynana çatışması kaynana gelin benim yolumdan gitsin benim istediğim gibi olsun der. Gelinler de pek gitmez çoğunlukla bundan olur" (Okur-yazar değil, 58, 2.Kuşak, evli)
M84: "Kaynana hep benim dediğim olsun gelinde hep ben derse çatışma olur. Şu an yaşamıyorum ama önceki evliliğimde böyleydi. (İlkokul, 27, 3.Kuşak, evli)

İki taraf da birbirini yabancı/ düşman görüyor

M31: "Gelin kaynana çatışması neden var çünkü bu kabul edilmiş bir şey yani nasıl diyeyim tabu evet Fenerbahçe'nin Galatasaray'dan nefret etmesi gibi bir şey ya aslında hani kaynana olarak bakmasalar eşinin annesi olarak baksalar bence böyle şeyler yaşanmayacak" (Lise, 38, 3.Kuşak, evli).
M32: "Gelinler kayınvalidesini anne olarak kayınvalide de gelinini kızı olarak görmüyor. İki tarafta birbirini yabancı olarak görüyor." (İlkokul, 58, 2.Kuşak, evli).

Artık gelinler dik başlı

M33: "Günümüzde gelinler dik başlılar. Bundan dolayı çatışma oluyor. Gelinler altta kalmıyorlar" (Lise, 20, 3.Kuşak, evli)
M77: "Çünkü şimdiki gelinler çok başına buyruk pek anneyi kayınvalideyi umursamıyorlar inatçı oluyorlar" (Okur-yazar değil, 46, 2.Kuşak, evli)

M86: "Yavrum şimdi bazen gelinler çok hırçın oluyor gelinler bir kelimeyi söylediğinde kaynanalar on kelime söylüyordu o zamanlarda gelinler susup oturuyordu." (Okur-yazar, 77, 1.Kuşak, evli)

Kendi yaşadıklarını gelinlerine de yaşatmak için

Kadınların köylerde erkek çocuk doğurması ile kıymetinin artması sonucu, kendisi gelin olduğunda çektiklerini kayınvalide olduğunda da geline çektirmek istemesi aslında gelin kaynana çatışmasında görülen önemli nedenlerden biridir (Erdentuğ, 1972, s.32). Benzer biçimde kocasının ailesi tarafından özellikle de kaynanası ve görümceleri tarafından hor görülen ve hatta hoş olmayan davranışlara maruz kalan kadın, kendi oğlunun büyüyüp evlenmesini ve kendisinin güçlü konuma geçeceği yani kaynana olacağı günü sabırsızlıkla beklemektedir. Kaynanasına olan öfkesini, hıncını kendi gelininden çıkarırken, görümcelerine olan öfke ve hıncını da erkek kardeşlerinin eşlerine yönlendirecektir. Bunun yaratacağı kısır döngü de gelin kaynana çatışmasının yıllarca devam etmesine sebebiyet vererek ataerkil sistemi derinden beslemeye devam edecektir (Arslan ve Arslan, 2015, s.676-677). Benzer bulgulara bu çalışmada da rastlanmıştır. Kendisi eziyet çeken, hor görülen kadının gelinlerine de aynısını sırf yaşadıklarını yaşasın diye yaptığı ve bunun gelin kaynana çatışmasına sebebiyet verdiği katılımcılar tarafından belirtilmiştir.

M62: "Kayınvalideler önce çekiyorlar sonra çektiriyorlar, ben çektim benim gelinim çekmesin demiyor. Kadının kadına ettiğini kimse etmiyor aslında". (Üniversite 36, 3.Kuşak, evli)

M83: "Gelin mükemmel bir şekilde hayatı olsun istiyor kaynana da kendi çocuğunu zorluklarla yetiştirdiği için biraz gelinin bunu bilmesini istiyor. Kendi hayatındaki gelinlik süreci olumsuz veya olumlu yönlerini göstermek istiyor ve saygı bekliyor." (İlkokul, 27, 3.Kuşak, evli)

M91: "Anneler erkek evladı çok el üstünde tuttuğu için bir paylaşamama durumu söz konusu oluyor. Hâlbuki onlar da aynı süreçlerden geçtiler. Bu nedenle çektiklerini çektirmek istiyorlar." (Üniversite, 25, 3.Kuşak, evli)

M108: "Adetmiş kaynanalık yapmak onlar da eziyet görmüş onlar da gelinlerine eziyet eder. Kaynana iyi olsa gelinler rahatlıktan sapıtır şimdiki zamanda ne görüyor ki gelinler ama yine sorunlar bitmiyor niye geviş azgınlığı denir işte bizde ona." (İlkokul, 43, 2.Kuşak, evli)

M62: "Kaynanam kendi kaynanasından çok eziyet görmüş sanki o zamanki kıncını benden çıkarıyordu. ''Mademki bana yaptılar bende yaparım'' gibisinden mi düşündü bilemem ama Allah taksiratını affetsin" (İlkokul, 36, 3.Kuşak, evli)

Önyargı

Gelin-kaynana arasındaki çatışmasının pek çok nedeni olabileceği bilinmektedir ancak bazen tüm bunların dışında gelin-kaynana ilişkileri tamamen önyargılar doğrultusunda da oluşabilir (Aydın ve Canel: 2018, s.3). Bu önyargılar, ilişkideki olumsuzluklar nedeniyle kalıplaşarak evlenecek olan gelinlerde ve oğullarını evlendirecek kayınvalidelerde daha evlilik gerçekleşmeden karşı tarafla anlaşamayacağı ya da karşı tarafın çok beklenti içinde olacağı gibi düşüncelerden hareket ederek yerleşik bir hal alabilmektedir (Yazar, 2018, s.830). Gelin kaynana ilişkisinin temelinde yer alan önyargı, aile içi iletişimle bir çözüme kavuşabilir. İkisinden birinin bile iyi niyetle hareket etmesi olumsuz düşünceleri uzaklaştırarak pozitif davranışları ortaya çıkarabilir (Tarhan, 2012, s.115). Ancak önyargıların kırılması oldukça zor olduğu için bunun farkında olarak bunu gerçekten kırmaya yönelik çaba gereklidir. Bazen bir tarafın çabası da diğerince takdir edilmeyebilir. O yüzden bunu kırabilmemin en mümkün yolu iki tarafında bu konu da çaba göstermesi sonucu olacaktır.

M65: "Çünkü ötekileştirme söz konusu birde sahiplenme. Kız çocuklarını aklı erdiğinden itibaren benim kaynanam şöyle benim kaynanam böyle denilerek mesaj veriliyor. Kayınvalidelere ise gelin oğlunu elinden alır mesajı bu nedenle hep ön yargılı ilişkiler doğuyor." (Lise, 23, 3.Kuşak, evli)

M66: "Aslında doğrusunu söylemek gerekirse kaynana kelimesi hep kötü bir şey olarak bizlere aksettirilmiş. Ben çok iyi gerçek bir anne gibi davranan kayınvalidelerin de olduğunu biliyorum. Aslında her şey karşılıklı sevgi ve saygıya bağlı." (Üniversite, 28, 3.Kuşak, evli)

M67: "Kaynananın adı çıkmış dokuza inmez sekize. Toplumda öyle bir yargı var ama tabi ki öyle değil her kaynana kötü olmaz." (Ortaokul, 48, 2.Kuşak, evli)

M68: "Kaynanayı kötü diye çıkarmışlar. Her insan bir değil iyisi de var kötüsü de." (İlkokul, 71, 1.Kuşak, evli)

M70: "Eskiden beri gelen bir durum. Alışılmış artık ve daha küçük yaşta duyulup öğreniliyor. Önyargı oluşuyor evlenmeden kızlarda falan. Sebep erkek ama iki

tarafı idare edemiyor mutlaka bir tarafa daha yatkın oluyor."(İlkokul,41, 2.Kuşak, evli)
M71: "Bence bu insanların beyninde koşullandırdığı bir şey. Algı yaratma gibi. Ama bazı kayınvalideler de kendini o kayınvalidelik rolüne hazırlamaya çalışıyor ve beceremiyorlar. İnsanlığın ta en başından gelen bir şey bence yeni bir çatışma değil."(Üniversite, 24, 3.Kuşak, evli)
M72: "Çünkü toplumda hep gelin ve kayınvalide konumlarına dayalı bir ön yargı vardır. Geline çok fazla iş misyonu yüklerler, kayınvalideler ise hep memnuniyetsiz arabozucu diye adlandırılır." (Ön-lisans, 33, 3.Kuşak, evli)
M105: "Tamamen psikolojik insanlar kendilerini öyle hazırlıyorlar çünkü aman kaynana şöyle yapar aman gelin böyle yapar diye kendilerini şartlıyorlar." (Üniversite, 35, 3.Kuşak, evli)

Sonuç

Gelin-kaynana çatışmasının sosyolojik bir analizini kuşaklar üzerinden yapmayı amaçlayan bu araştırmanın sonuçlarının bu ilişkiyi anlamlandırmak adına yeterli sayıda bulguya ulaştığını söylemek mümkündür. Öncelikle kuşaklar arası bir farklılık olduğu ve bunun ilişkiyi dönüştürdüğü görülmektedir. Gelin-kaynana çatışması ataerkil sistemde konumlarını önce babaları, sonra kocaları ve sonrasında da erkek çocukları sayesinde kuran ve sağlamlaştıran kadınların; kendi aralarında rekabet içinde girerek bu konumlarımdan gelen güçlerini kaybetmemek, paylaşmamak üzerine girdikleri bir çatışma biçimidir.

Çalışmanın demografik sonuçlarına göre, kadınların eğitim seviyesinin kuşaklar gençleştikçe artması ve bunun beraberinde özellikle kişisel gelir artışını da sağlamıştır. Ayrıca kuşaklarda ki gençleşme beraberinde uzun süren bir şehir yaşamını getirmiştir. Evlilik türünde büyük bir farklılık olduğu görülürken birinci kuşakta %90 üzerinde gerçekleşen görücü usulü evlilik yerini genç kuşakta büyük oranda anlaşarak evlenmeye bırakmıştır. Öncelikle eğitimin artması, soruna farklı bakmayı getirebilmiş, aynı zamanda kadınların çalışma yaşamına girmesine de olanak sağlamıştır. Gelir sahibi olma ve evlilikte artık "seçilen" değil "seçen" de olma, gelinlerin kayınvalidelerin oğulları üzerinden kazandıkları iktidarlarını sarsmaya başlamıştır. Gelinlerin bu kazanımları, onlara güç kazandırır-

ken kayınvalidelerin ise gücünü azaltmaktadır. Artık oğullarına kız almak, evlerine gelin almak ve onun üzerinde otorite kurmak yerine oğullarını görebilmek için gelinin evine gidebilmeleri, ondan onay almaları gerekir hale gelmiştir. Torun sevgisi de kayınvalidelerin elini epey zayıflatmış görünmektedir.

Kuşaklara göre sorun yaşayanlara bakarsak; birinci kuşak ve en çok da ikinci kuşakta yer alan kadınların kayınvalideleri ile çoğunlukla sorun yaşadığı üçüncü kuşağın ise ilişkilerini daha çok iyi olarak tanımladığı görülür. Bu durum yukarıda anlattığımız güçlenen gelinlerin kendi ilişkilerini, kendi istedikleri dozda ayarlamalarından kaynaklı görünmektedir. Araştırmanın başında "devir gelinlerin devri olabilir" sözünü doğrular biçimde özellikle geleneksel kodları devam ettirmeyen yeni gelinlerin; kayınvalidelerin gücünü ve otoritesinin derinden sarstığını söylemek mümkündür. Bir güç değişimi olduğunu, gelinlerin bunu devraldığını söylemek tamamen mümkün olmamakla birlikte, kayınvalidenin gücünün kırılmasının ilişkiyi gelinler açısından "iyi" geçindiklerini düşünmeleri noktasına taşıdığı bir gerçekliktir. 3. Kuşak için geleneksel ataerkil kodların devam ettiği durumların (aynı evde yaşamak, çalışmamak gibi) yine ilişkiyi "kötü" olarak tanımlamalarına sebebiyet verdiği görülür. Bu durumda "aynı evde yaşamak kuşaklar" arası bir fark gözetmeksizin gelinlerin sorunlu ilişki belirlenmesinin en önemli nedeni olmaktadır. Bu bağlamda uzak yaşamak, ayrı evde yaşamak ve az görüşmek gibi nedenler üçüncü kuşak gelinler için olumlu ilişki adına ayırt edici bulgulardır.

Birinci kuşak tüm sorunlarının temelinde aynı evde yaşamak olduğunu belirtmekte ve var olan tüm sorunlarının kaynağını da burada aramaktadır. Ayrı eve çıkmak, onlar için tüm sorunlarının çözümü olurdu/olacaktır. İkinci kuşak ilişkilerini en fazla kötü olarak tanımlayan kuşak olmakla beraber bunun nedeni de gücün kırılma noktalarının en fazla bu kuşakta yaşanmış olmasından kaynaklıdır. Aynı evde yaşarken, bir yandan yavaş yavaş çalışma hayatına atılan ve birinci kuşağa göre daha eğitimli olan bu kuşak, kaynana baskısının farkında olmaya başladığı için ama bir yandan da geleneksel ataerkil kodlardan kurtulamadığı için en kötü ilişki deneyimini yaşamaktadır. İkinci kuşak yaş grubu kadınların pek çok değişimi, dönüşümü yaşayan yaş aralığı olarak ülkemizde daha çok çalışmaya konu olması gereklidir. Ezilmiş, arada kalmış bir kuşak olarak tanımlamasını yapmak da doğru olacaktır. Bu yaş aralığındaki

kadınlar hem kendi anne ve kayınvalidelerine hizmet eden hem de çocuklarına, gelinlerine hizmet eden bir kuşak olmuştur. Onlar gelinlerine de kayınvalidelerine de karşı sözü geçmeyen bir ara kuşak olarak "çifte ezilen" kuşak olarak görülebilir.

Kayınvalide ile sorun yaşanmaması sonuçlarına göre; birinci kuşak kadınların sorun yaşamasının tek sebebi aynı evde yaşamak olduğu gibi sorun yaşamadığını söyleyenlerin de neredeyse tek sorun yaşamama sebebi itaatkâr olmaları, karşı gelememeleridir. Bu kuşak kadınlar ataerkil baskıyı yoğun olarak hissetmiş ve içselleştirmiş kuşak olarak karşımıza çıkmaktadır. Kayınvalidenin her dediğini yapan ve karşı gelmeyen bu kadınların ilişkilerinde zaten sorun yaşamaları beklenemez. İkinci kuşak ise yukarda bahsettiğimiz "çifte ezilen" olarak her şeyden önce ezildiğini ya da bir şeylerin yanlış olduğunu fark etmeye başlayan kuşak olarak detaylı analiz edilmesi gereken gruptur. Birinci kuşağa göre eğitim seviyesi daha yüksek ve evlilik biçiminde de dönüşümün başladığı kuşak olarak bu kadınlar; ülkemizde çalışmaya hayatında yer alan ama aynı zamanda ataerkil sistemin dayattığı normlarada maruz kalarak, bir önceki kuşağın yapması gereken her şeyin aynı zamanda kendilerinden beklenildiği kuşaktır. İkinci kuşakta az sayıda yer alan sorusuz ilişki tanımı daha çok o beklenilen anne-kız ilişkisinin kurulabilmesinde rastlanılmıştır. 3. Kuşak ise en olumlu ilişkiler kuranlar olarak; ayrı evde yaşayan, çalışan ve daha eğitimli kuşak olarak karşımıza çıkarken, kayınvalidelerine karşı önemli bir pozisyon elde etmişlerdir. Yeni nesil gençler sazı ellerine almış görünmektedirler. Kayınvalideler ciddi güç kaybetmekle kalmamış onu gelinlerine şimdiden devretmiş görünmektedirler. Oğullarını ve torunlarını daha fazla görebilmek adına kayınvalideler bu ilişki de taviz veren konumundadır. Bu durum ise benzer çalışmaların kayınvalideleri de kapsayacak şekilde yapılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu kuşak gelinlerin, kendilerinin kayınvalide olduğu zaman ki gelin kaynana ilişkilerinin nasıl olacağı ise merak konusudur.

Gelinlerin, kayınvalidelerinin en sevmediği ve en sevdiği özelliklerin bazıları birbirleri ile uyum içinde bir sonuç göstermektedir. Gelinler kendilerine karışmayan, müdahale etmeyen ve diğer yandan da eli açık ve cimri olmayan kayınvalide özelliklerini sevdiklerini dile getirip tam tersini de sevmedikleri özelliklerin başında saymaktadırlar. Kayınvalideler gelinlerin sevgisini kazanmak için oldukça çaba göstermek, sessiz kalmak,

sürekli onaylamak, yardımcı olmak, gelinlerini düşünmek gibi özellikler sergilemek zorundadırlar. Sevilmemeleri için ise gözlerinin üstünde kaşlarının olması yeterli bir sebepmiş gibi görünmektedir. Sevilmemek için bir şey yapmamaları yeterli iken sevilmek için çaba göstermek zorundadırlar. Bir katılımcının kayınvalidesinin en sevdiği özelliğine "beni kızı gibi görmesi" ve en sevmediği özelliği de "kızı gibi gördüğü için çok müdahale etmesi" cevabını vermesi aslında kayınvalidelerin ne yapsa yaranamayacağına bir örnek de olabilir. Ancak katılımcıların anlattıkları göz önüne alındığında; kayınvalidelerin çok da masum olmadığı ve ilişkinin bu noktaya gelmesinde büyük payları olduğu gerçeği de ortadadır. Bu nedenle kayınvalidelerle yapılan çalışmalarda da, aslında gelinlerin sevilmeme nedenlerinde de "gözünün üstünde kaşı var" noktasına yakın bulgular olacağı düşünülmektedir.

Gelin kaynana çatışmasının nedeni olarak çok fazla sayıda bulguya ulaşılmıştır. Burada oğullarını kıskanmaları en dikkat çekici cevap iken önyargının da bu ilişkinin çatışmaya dönüşmesinde etkili olduğu görülmüştür. Çünkü oğullar üzerindeki güç kaybedilmek istenmemektedir. Önyargı ise bu konunun ne kadar derinlerde olduğunu, hep olumsuz hikâyelerle kadınların büyütüldüğünü ve olumsuz çok örneğe maruz kalmanın buna sebebiyet verdiğini göstermesi bakımından önemlidir. Benzer biçimde; her şeye karışmak, kendilerinin çektiklerini çekmek istemeleri, kıskançlık, anlaşamamazlık, birbirini düşman görmek, herkesin kendi dediğinin olmasını istemesi, gelinlerin dik başlı olması gibi birçok başlık altında cevapların toplandığı görülür. Buradan gelin kaynana ilişkisinin tahmin edilenden daha da uzlaşılmaz bir boyutta olduğu ortaya çıkmaktadır. Belki de birkaç kuşak dönüşümü daha gereklidir. Ancak o kuşakların bu dönüşümde yeni çatışma alanları bulup bulamayacakları ise zamanla görülecek ve merak konusu bir mevzudur.

Bu çalışma, gelinlerin gözünden gelin ve kaynana ilişkisini daha çok da çatışmasını ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Kayınvalidelerin gözünden bu ilişkiye bakmak ve hatta aynı çalışma içinde hem gelin hem de kayınvalideler üzerine çalışmak bundan sonraki araştırmalar için bir öneri olabilir. Birinci ve ikinci kuşak kadınların kendileri de aynı zamanda kayınvalide olabilecekleri için bu ilişkide ki değişim ve dönüşümlerin onların kendi deneyimleri üzerinden de tespit edileceği çalışmalar, alan yazında bu konunun derinlemesine anlaşılmasını sağlamaya yönelik çalışmalar

olacaktır. Dönüşümdeki 3. Kuşağın kayınvalide olması ile kendi gibi ya da çok daha fazla sayıda çalışmak zorunda kalan, çoğunluğu eğitimli olacak gelinlerle nasıl bir ilişki sergileyeceği de önümüzdeki yıllar içinde ki gelin-kaynana ilişkisine ışık tutacaktır. Gelinen noktada "kaynananın dini yok gelinin imanı" atasözü durumun kısa bir özeti gibidir.

EXTENDED ABSTRACT

A Sociological Analysis on the Daughter in Law-Mother-in-Law Conflict

*
Özlem Altunsu Sönmez
Selçuk University

The struggle between daughter-in-law and mother-in-law appears as a phenomenon that is seen all over the world since antiquity. First example about this subject is seen between the relationship of the goddess Aphrodite and her daughter-in-law Psyche from the Greek mythology. In case today from the most educated to the uneducated, from the urban to the peasant, from the most tolerant to the most intolerant, it is almost all daughter-in-laws have to encounter problems with their mother-in-laws. In fact, the power that is gained from a man in the kinship relationship create this conflict between two women. This relationship of power gained in the patriarchal family relations let women to gain strength and power through men. In social life, women gain their status first by their fathers, then by their husbands and finally by their sons. Considering this struggle is only between these two women and defining it as a simple jealousy and separating it from the power relationships in patriarchal societies, would be a very shallow view point. Therefore, it is necessary to view this conflict as a struggle for power in the patriarchal family.

For a women getting married is means going to another family, to carry their surnames and to reproduce and socialize the next generation. Therefore, in the relations between the daughter-in-law and mother-in-law, the latter was the strong side. However, with changing circumstances such as decreased cohabitation, reduction of arranged marriages, women becoming waged workers, nowadays, mother-in-laws have lost some of her power and makes an effort to live with harmony with their daughter-in-laws to make the sons happy and to share more time with their grandchildren. Therefore, it has become possible to make definitions such as "the age of mother-in-law is over, the time of daughter-in-laws has started". The number of studies on this subject is quite low and mostly on proverbs, novels, folk songs.

This qualitative study has been formulated to understand and analyze the daughter-mother in law struggle and was conducted by making in-depth face to face interviews with 119 married women (daughter-in-laws) who experienced a relationship with a mother-in-law living in Konya between September-November 2018. All the participants were defined and analyzed by being a "daughter-in-law" and with their relationship with their mother-in-laws. In this study, demographic questions, experiences of the problems with mother-in-laws, hated and liked characteristics of mother-in-laws, and views about the struggle between daughter-mother-in-law were examined in order to identify differences and similarities by dividing the participants into three generations under many themes. In the scope of the study the first generation is determined over 60 ages, the second generation is between 40-59 and the third generation is between 18-39 years old.

According to the results of the survey; firstly, intergenerational differences have been identified and it could be said that it has an effect on the daughter-mother-in-law relationships. The educational level of women increases as generations get younger, which in turn leads to an increase in personal income. There is a big difference in the type of marriage; the arranged marriages take place over 90% in the first generation was replaced largely in companionate marriage in younger generation. First of all, the increase in education has led to a different view of this conflict and at the same time has enabled women to enter working life. Having income and being in a "chooser" rather than "chosen" in marriage has started to decrease the power of mother-in-law over their sons. It is found that while the first generation and second generation of women mostly have problems with their mother-in-law, the third generation defines their relations mostly as "good". For the first generation to live in the same house with their mother-in-love is on the basis of all their problems but going out to separate houses will be the solution for them. The second generation is more educated than the first generation and is experiencing the worst relationship experience because on the one hand they are conscious of the pressure of the mother-in-law, but on the other hand they cannot get rid of the traditional patriarchal codes. This generation age group should be the subject of more studies in our country as it is the age range that has

experienced many changes and transformations. Also it is possible to define this group as the generation that is most oppressed like between a rock and a hard place. Women of this age range have been a generation that serves both their mothers and mother-in-laws as well as their daughter-in-laws. They can be defined as the "double oppressed" generation which cannot influence their daughter-in-laws and mother-in-laws.

According to the results, the reason of not having problems with their mother-in-laws in the first generation is that the first generation are obedient and cannot resist their mother-in-laws. This generation of women normalized the great patriarchal oppression they had felt. In the second generation, although very few, there are cases which does not have conflictual relationships between mother-daughter-in-laws when the relationship was established like a mother-daughter. The reason why the third generation builds the most positive relationships and do not have conflict with mother-in-law is that she lives in a separate house, is more educated, mostly have wage of her own and less frequently meets with her mother-in-law. Some of the hated properties of mother-in-laws and liked properties are the same with each other. "Intervening to everything" and "close-fisted" properties of mother-in-laws are determinants of hated properties their reverses are determinant of liked properties at the beginning. Mother-in-law must show a lot of effort to win the love of their daughter-in-love such as to keep silent, to approve, to help, to be sensitive, etc. On the other hand, having eyebrows on their eyes seems to be a sufficient reason for them not to be liked. A participant says "to see me as her daughter" to her mother-in-law's loved property and "intervene a lot because she sees to me as her daughter" is a hated property can be in fact an example of whatever mother-in-law does could be a problem.

The cause of the daughter-to-mother-in-law conflict has been found to be very diverse. While the most remarkable response is that they "envy their sons", "prejudice" is also another effective response in turning this relationship into conflict. Also prejudice shows how deep this issue is and it is important to show that women are always raised with negative stories about mother-in-laws and there are always different samples of negative mother-in-law images. Similarly, the negative qualities of mother-in-law responses are gathered under many headings such as "intervening to

everything", "wanting to attract their own sufferings", "jealous", " uncompromising", "seeing each other enemies", "wanting everyone to have their own worlds", "being stubborn to daughter-in-laws".

This study tries to reveal the relationship and mostly the conflict between daughter and mother-in-law from the view point of daughter-in-laws. Looking at this relationship from the view point of mother-in-law and even including both the daughter and mother-in-law in the same study may be a suggestion for further research.

Kaynakça / References

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Hacettepe Üniversitesi (2014). *Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması*. Erişim 05 Mayıs2019http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2014_Ozet_Rapor.pdf

Alkayış, M. F. (2013). Adıyaman yöresi atasözleri ve deyimlerinde gelin-kaynana ilişkisi ve evlilik konusu. *Turkish Studies*, *8*(9), 579-594.

Arslan A. A. ve Arslan G. (2015). Kırsal Türkiye'de, geçmişten geleceğe kadın, evlilik, aile. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 37*, 629-684.

Aydın, E. ve Canel, A. G. (2018). Anne-oğul bağlanmasının gelin-kayınvalide ilişkisi ve evlilik doyumunu yordamadaki rolü. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi, 2*, 1-16.

Bayer, A. (2018). Ailede yaşanan anlaşmazlıklar ve çözüm önerileri, *ANTAKİYAT/Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergis*i, 2, 215-234.

Çalışkan, H. (2003). *Gelin kaynana ilişkileri.* İstanbul: Çelik Yayınları.

Çekiç-Akyol, A. Akyol M. ve Kılınç, Ö. (2019). Toplumsal rollerdeki çatışmanın televizyon reklamlarında kullanımı: Gelin-kaynana çatışmasının reklamlardaki sunumu üzerine bir değerlendirme. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi, Elektronik Dergisi, 7*(1) 131-154.

Delaney, C. (2018). *Tohum ve Toprak*, (Çev. S. Somuncuoğlu ve A. Bora). İstanbul: İletişim Yayınları.

Demir, S. A. ve Nam, D. (2019). Evlilik yolu ile edinilen kimliklerin toplumsal cinsiyet rollerini yeniden üretmeye etkisi: "Gelin"-"Görümce" kimliği örneği, *Akdeniz Kadın çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi, 2*(1), 67-92.

Erdentuğ, N. (1972). *Türkiye Türk toplumlarında kültürel antropolojik incelemeler.* Ankara: Eğitim Fakültesi Yayınları.

Ersöz, A. G. (2010). Türk atasözleri ve deyimlerinde kadına yönelik toplumsal cinsiyet rolleri, *Gazi Türkiyat*, *6,* 167-181.

Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*, (Çev. H. Özel ve C. Güzel). Ankara: Ayraç Yayınevi.

Hirik, E. (2017). Türkiye Türkçesi atasözlerinde akrabalık bildiren kelimeler ve duygu değerleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, *6*(3), 1726-1746.

İspirli, S. A. (2004). Atasözlerimiz, deyimlerimiz ve manilerimizde gelin kaynana ilişkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi (ESOSDER,) 9*(3), 19-33.

Kaya, D. (2000). *Halk şiirinde gelin kaynana.* İstanbul: Âşık Edebiyatı Araştırmaları, s. 341-360

Kaya, T. (2019). Gelin-kaynana iletişiminin niteliğini belirleyen kültürel etmenler. *Erciyes İletişim Dergisi*, *6*, 1, 185-204.

Küçükyıldız, D. (2017). Atma türkülerde gelin-kaynana çatışması. *Anasay, 1,* 57-69.

Kurt, İ. (1992).*"Atasözlerinde Aile", Sosyo-kültürel değişme sürecinde Türk ailesi.* Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yay. No: 71,.

Shlien, J. M. (1962). Mother-in-law: A problem in kinship terminology. *A Rewiev of General Semantics*, *19*, 161-171.

Tarhan, N. (2012). Evlilik psikolojisi. İstanbul: Timaş Yayınları.

Türk Dil Kurumu (TDK) (2019). . Erişim tarihi: 5 Mayıs 2019).

White, J., B. (1999). *Para ile Akraba, Kentsel Türkiye'de Kadın Emeği,* (Çev. A. Bora), Ankara: İletişim Yayınevi.

Yakalı Çamoğlu, D. (2017). *Kaynana ne yaptı, gelin ne dedi? Ailedeki kadınlar ve ilişkileri,* 1. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.

Yazar, S. (2018). Gelin kaynana manilerinde alay etme. *Turkish Studies Language/Literatue, 13*(20), 827-843.

Yılmaz, Y. Sarı, H. (2015). Türk atasözlerinde akrabalık ve adların kullanımı. *Rumeli Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, 2,* 1-20.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Altunsu-Sönmez, Ö. (2019). Gelin kaynana çatışması üzerine sosyolojik bir analiz. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, *13*(19), 1159-1201. DOI: 10.26466/opus.595849.